

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DANMARKS FOLKEMINDER Nr. 8.

DANSKE ORDSPROG

ISÆR FRA THY

SAMLEDE AF

SØREN DITLEVSEN

UDVALG MED INDLEDNING AF *CARL LUDVIGSEN*

KØBENHAVN
DET SCHØNBERGSKE FORLAG

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI I KOLDING

1912

DANMARKS FOLKEMINDER Nr. 8.

DANSKE ORDSPROG

ISÆR FRA THY

SAMLEDE AF

SØREN DITLEVSEN

UDVALG MED INDLEDNING AF *CARL LUDVIGSEN*

KØBENHAVN
DET SCHØNBERGSKE FORLAG

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI I KOLDING

1912

LIDT OM ORDSPROG

AF

CARL LUDVIGSEN

»Guldæbler i Sølvskåler« er et af de mange smukke Billeder, hvormed man har villet hædre den Folkearv, som har samlet sig i Ordsprogenes gyldne Visdom, mesterligt udhamret som den er i Modersmålets ædle Metal. Og jo mere man sysler med Ordsprogenes ejendommelige Kunst, må man beundre den Rigdom, som det tit er lykkedes at fortætte i sådan en lille Vending.

Et helt gribende Livsbillede opruller sig i et Ord som det hollandske¹⁾: »En Diamant af en Datter bliver tit kun en Glasperle af en Hustru«. Hvor kender man hende, Fædrenehjemmets Solstråle under Livets hårde Kår forvandlet til en sjokkende Sjuske!

Eller hvilken Bitterhed over det uoprettelige gemmer det italienske: »Æren er som Cypressen, engang stynet bærer den aldrig Løv mere«. Hvor kønt lyder ikke den franske Tilføjelse til Ordet: »I Nøden skal man kende sine Venner« — »som gode Kilder i Tørke«, og hvilken Stemning skabes der ikke i det fortrøstningsfulde Ord, der også rummes i denne Samling: »Omend Stjærnerne skjules af Skyer, beholder de dog deres Glans«.

Men allerede den Verden, disse Ord har ført os ind i, frister os mindre til netop at særtægne Ordsprogene i Billeder hentede fra Æventyrets Festpragt.

Mere åndfuldt har en Franskmand skildret Ordsprogene som »Menneskehedens levende Røst« og »denne Røst ikke blot taler, den græder stundom, eller den ler, den spøger, den spotter«. Det er Molbech (Danske Ordsprog 1850), der selv havde så megen fin Sans for Ordsprogets Poesi, der anfører

---

¹⁾ Angivelse af et Ordsprogs Nationalitet betyder her og i det flg., at Forf. kun kender det i det Sprog; men det udelukker ikke, at det kan findes på andre Sprog.

dette og han tilføjer: »Man hører den hos os Danske måske helst og oftest, når den har Latter og Skjemt i sin Mine, eller når den skjuler Skalken bag Alvors Kåbe; men denne Røst kan også være så dyb og alvorlig i sine Udsagn, at den rører en tragisk Stræng i Sjælens Inderste*. Når Spanieren siger: »Da jeg blev født, græd jeg; og hver Dag lærer mig hvorfor«, da synes vi at føle den Smerte, der først gav sig Lyd i disse Ord; og vi rystes af hele Dødens Rædsel i Havsnød eller Skibbrud, når Fiskeren i Bretagne siger os: »Vil Du lære at bede, da gå til Søs«.«

Lytter man lidt nærmere til denne Menneskehedens Røst, opløser den sig i en sådan Mangfoldighed af Stemmer, at det ikke bliver let at kende den samlede Rytme, der bærer det hele.

Den taler og ler, den græder; — men den synger ikke, jubler ikke. — Det er ikke Ungdommens tindrende Lykke ved Livet, sålidt som Sjælenes glade Pilgrimskor. — Det er kun ved at lytte til den enkeltes Røst, man får føle det Sind, der ligger bag, og man efterhånden bliver i Stand til at skelne visse Grundtoner i den store brogede Mumlen.

Her er en sådan Mangfoldighed, at det bliver svært at finde en samlende Formel eller et enkelt Billede at passe det ind i, og man må selvsagt aldrig tabe af Syne, at hvert enkelt Ordsprog har Krav på at blive vurderet som en lille Verden for sig.

Såmeget er der imidlertid af et Fællespræg, at man med en Del Ret har skildret Ordsprogene som Folkedigtningens prøvede gamle Mand — erfaren og klog, med en i Grunden dyb og varm Tro på det godes Magt og et mildt overbærende Smil overfor Livets Brøst og Skrøbeligheder.

Der er også mange Ordsprog, hvor man mærker, at der står Oplevelser bag, så man uvilkårlig bøjer sig som for Oldingens grå Hår. Man møder her den, der har fundet sin ligevægtige Holdning overfor Livet, så han ikke lader sig imponere.

»Det 11te Bud: Du skal ikke lade dig forbløffe«. Han ved altfor vel: »Det er ikke alt Guld, der glimrer«, »Tomme Tønder buldrer mest«, og omvendt: »Store Ting har tit ringe Begyndelse* og »liden Gnist kan også lyse i Mørke«.

Og selv de frejdige Formaninger bære Præg af — den ældre til den yngre:

»Træd kun rask på Jorden, den kan tåle det.«* »Enhver er sin egen Lykkes Smed.« »Den er ikke noget værd, som ikke tør begære det.«* Det gælder derfor blot om at være ved godt Mod. »Godt Mod er godt Værge.«* »Man skal have Hjærtet på det rette Sted — hverken i Halsen eller i Bukserne«, og »man skal sejle, mens Vinden blæser, Børen bier efter ingen«*.

* efter et Ordsprog angiver her og i det følgende Ditlevsens Samling fra Thy, hvoraf der bagefter gives et større Udvalg.

Men man må vogte sig for at forestille sig den gamle Mand altfor mild og lys. Er der noget af en Patriark i de gl. Ordsprog, så har Livets Modgang sat sine Mærker på den gamle. Munden kan ikke blot kruses til det fine kønne Smil, men Læberne kan også strammes i bitter Hårdhed. Og Smerten ved Livet kan endogså stige til så stærke Ord:

»Roserne falder af, Tornene bliver tilbage.«

»Længe leve, længe lide.«

Men de europæiske Ordsprog når dog i deres pessimistiske Bitterhed mod Livet aldrig så dybt, at det fører ind i den rugende Grublen, som ånder ud af indiske Fyndsprog som disse:

»Hvo gribes ikke af Gysen, når han ser hedengangne Fyrsters Navnetræk på svære Sølvkander og Fade?« »Livet rinder hen som Vand fra en Krukke, der er i Stykker.«

Betegnende nok vælger Ordsprogene sjældent eller aldrig den grublende Spørgform, der angiver Sindets pinefulde Undren over, at det er sådan. De fremstiller Tingene, som de mener, de er, snart med troskyldig Tillid, snart med overbærende Lune, snart med blodig Bitterhed, men oftest som den Kendsgerning, man må lade stå.

I Temperament har Ordsprogene i det hele mindre af de yngre Års mere sangvinsk-koleriske Temperament og mere af den modne Alders flegmatiske og melankolske. Dog således, at det flegmatiske i Almindelighed har Overvægten.

Der skal meget til at tage Livet af Menneskets næsten ukuelige Vilje til Livet. »Alle vil længe leve, men ingen vil gammel hedde.« Og dertil hører en vis nok så simpel Tro på, at Livet dog er værd at leve. Den lader sig vanskeligt kvæle, — men den lader sig sætte paa Smalkost.

Derom bærer Ordsprogene rigelige Vidnesbyrd. De er i høj Grad praktiske med en stærkt udviklet Virkelighedssans. Holder sig næsten altid til denne Tilværelse og indlader sig yderst sjældent på at give Vexler på en anden Verden, — som vi siden skal se. Det gælder derfor om, at man indretter sig på Verden som den er. »Man skal gå på Jorden, om den så er gloende.« Man må indstille Sind og Handling derefter.

Godt nok at: »Den har altid Mod, hvem Lykken er god«, men når man nu har Modgang? Så er man bedre hjulpen, om man kan gøre Alvor af den ganske vist noget bedske Trøst: »Kan Du hjælpe Dig med Armod, har Du ingen Rigdom behov«*.

Selv om derfor Ordsprogene rummer Formaninger nok om Lykken, der står den kække bi, så er det ikke den eneste Tone, ja vel ikke engang Grundakkorden. Her er nok så stærkt en Indskærpning af, at man må kende sin Begrænsning.

»Det man ej kan få, er det bedst at vende Huguen fra.« Ikke slå for stort på. »Naah, slag nu ikke mere, end Du kan salte.«*

Med Måde, med Lempe — så sagte! — lyder det. Varsom og forsigtig, ikke udfordrende skal man være. »En vigtig Sag drives bedst i Mag.«* »Begær ej ubillig, om Du vil have Ja.«* »Man skal ikke ønske mere, end man kan vinde ved sin Flid.«* »Vil Du leve længe vel, æd og drik med Måde og Skel.«* »Tro lidt, gem dit, lad andre have sit.«* »Med Snille og Tål når man altid til Mål.«*

Det lidt nøgternt filistrøse viser sig i Sansen for det relative her i Verden: »Elsk mig lidt, men elsk mig længe«. »Hellere tyndt Øl end tomt Krus.« »Bedre at være skeløjet end at være blind.«* »Det er bedre at gå omkring på et Træben end bæres på en Båre.«* »En våd Tørv er bedre end en tør Sten.«*

Derfor bliver Anvisningen: at redde, hvad reddes kan, og navnlig at fremelske Tilfredsheden med en tilpas beskednen Lykke.

»Tilpas Lykke og glad derhos er det bedste Arvegods.*« »Den er rig nok, hvis Næring er tilpas, som Skoen til Foden, ikke for stor og ikke for lille.*«

Og så endda være glad, når det går så nogenlunde skikkeligt. Helt tryk kan man aldrig være. »Den Dag, der går med Glæde, kommer ikke igen med Sorg.*«

»En skøn (eller god) Dag skal man rose om Aftenen.«* Man ved altfor vel, hvor hårdt det onde trykker, når det kommer:

»Ond Dag og god Dag er lige lang, når den er henne, men er ikke lige let at få til Ende.«*

Endnu et må man fastholde, når man vil bedømme Ordsprogene ret.

»Der findes tit Visdom under pjaltet Kofte,«* hedder det. Man må da heller ikke finde det urimeligt, om Visdommen til Tider kan have lidt Lugt af Pjalterne hængende ved sig. Mange Ordsprog bærer Præg af at være blevet til som Almuevisdom i Underklassen.

Ikke just at ethvert Udtryk for Medfølelse behøver at stamme fra de fortrykte selv. Et Ord som det tyske: »Der er ingenting, Bønderne beder Gud så meget om, som at Junkerne ikke må miste deres Heste, ellers vilde de ride Bønderne med Sporer« — har mere Klang af at stamme fra en Bondeven f. E. på Reformationstiden end som et Ord af Bønderne selv. Men som Regel vil det gælde, at »den ved bedst, hvor Skoen trykker, som har den på«.

De mange bitre Skildringer af Fattigmands Kår er sikkert som Regel Suk fra den fattiges eget Hjærte, ligesom også meget andet først forstås herudfra.

Dette Synspunkt har tidligere vel ikke været helt overset, men det har ikke været ret stærkt fremhævet. Men man får det meget kraftigt bestyrket ved at komme i Lag med Evald Tang Kristensens højst interessante Samling: Danske Ord- sprog og Mundheld, Kbh. 1890.

Han sidder ikke simpelthen som mange ældre Samlere og skriver af Samling efter Samling af ældre Stof, hvor man ikke sjældent har en Fornemmelse af at møde det, der er mere litterært end folkeligt; men han går rundt i Hytterne og hører, hvorledes Folket taler, med hans dybe Kærlighed til og Fortrolighed med Almuens vinder han den sjældne forunderlige Evne til at lokke frem alt hvad der lever i den jævne Land- befolkningens Sjæleliv.

Her er derfor heller ingen Umage for at gøre Ordsprogene pæne ved at polere Samlingen for de mindre ædle Bestand- dele. Han meddeler alt, hvad han har fundet, kun med Und- tagelse af de rent usædelige Vendinger, dem han indrømmer, han har truffet. Her er heller ikke noget af den Slags Skelnen mellem Moralforskrifter og Klogskabsregler, mellem Formaninger og simple lagttagelser, hvormed ældre Samlere har villet stille Ordsprogenes af og til tvivlsomme Moral i et mindre udfordrende Lys. Nej, sådan ser der ud i Almuens Sjæl, værsgo og se selv!

Han forklarer, hvorfor han ikke har udeladt en Del grov- kornede Ordsprog. »Dermed mener jeg dem, der ikke just kommer til os med pyntelig tale og zirlige vendinger, men tager bladet fra munden og siger lige ud, sådan som den almene almue endnu gør det den dag i dag. Den ligefremme bondemand hører jævnlig sådan fyndtale i munden; thi han er endnu hverken forfinet eller snærpøt, hvad han muligvis kan blive; og hvad der i finere kredse ikke kan siges, lyder endnu naturlig i hans mund. Da nu disse kraftsprog er hen- tede netop fra de lavere kredse, kunde jeg ikke tage i be- tænkning at fremstille den jævne bonde som han er, og som han taler . . . Her har man den naturlige sandhed, her bliver tegnet et tro og sikkert billede af, hvad der i den senere tid har været oppe i det egentlige folk i åndelig henseende . . .«

»Meget af det, der forekommer i min bog hører just ikke til det mest ophøjede, det poetiske i livet. Det stiler altså ikke højt, det har ikke nogen himmelflugt, og mange tanker drejer sig kun om livets nærmeste behov. Man må ej undre sig over, at det er sådan, når man ved, hvordan den store flerhed af folket sidder i det. Kampen for det daglige brød står i første række, og talen om ens næring og bjering er altid først oppe. Mundheldene, hvor de haves, må da formes og indrette sig derefter. Folket er i åndelig forstand synkende, og dets ordsprog må da også være det. Vil man ikke tro

mig på mit ord, kan man jo give sig i lag med min bog og vil da snart blive overbevist. Naturligvis er det ikke alt sammen lavt og drejende sig om æde og drikke og hvordan man skal begå sig, der er guld-korn iblandt de mange slakker, der er virkelig høj livs-poesi, som træder en imøde af og til . . .«

Dette almueagtige Præg mærker man ikke mindst i de talrige bitre Betragtninger over Forholdet mellem små og store.

»Fattigmand har kun en Lykke og den er tynd.« »Fattige Frænder får liden Hæder.« »Fattigmands Korn vokser tyndt.« »Fattigmand koger tynd Vælling.« »Nåh, nåh og så, så, det er Fattigmands Trusel.«* »Man skal ikke spise Kirsebær med de store, så får man Stenene i Øjnene.« »Hvo som hugger over sig, får Spånerne i Øjnene.«

E. T. K. har betegnende nok et rigt Supplement: »Loven er en spindelvæv, de store fluer falder igennem, men de små bliver hængende.« »De små ser altid højt.« Og hvilken Forbitrelse og Ydmygelse taler ikke ud af et Ord som: »De små er ikke til at kysse de store i enden«. Det er tydeligt nok ikke altid så let at slå det hen i en gemytlig Vending: »Det er ikke for Svin at komme i Kancelliet;« thi »Fattigmand har også Hjærte«.

Man trænger ordentlig til at fastslå, at Fattigdommen ikke berører ens Ære. »Han er fattig, men det er en ærlig Sag.« »Det er ikke godt for en fattig Karl at komme vel igennem Verden.« »Der er meget i vejen for de fattiges børn, når de skal giftes«, mens »fattigmands stude og rig mands døtre bliver sjælden gamle i gårde«. »De fattige har kun den rede Skilling, og den er ofte borte, når de skal bruge den.«*

Meget malende er Fattigmands forsigtige Optræden skildret i: »Han må famle sig frem som Fattigmand i Mørke«*.

Ditlevsens Samling har en hel Række Ord, der peger i ganske samme Retning, om end den ikke i så udpræget Grad har det Almuepræg, som udmærker E. T. K.s Samling:

»Hvo mest formår, stikker den anden i Sækken.« »Den mægtige lover og holder, om han vil, den fattige med Lov tvinges dertil.«

»Hvis de største var de bedste, var de nemme at kende.« »Aldt spørger man, hvor rig en Mand er, men sjelden, hvor god han er.« »Det er ondt at skulle bære en tung Byrde på en svag Ryg.« »Der er altid noget i Vejen, når Fattigmand skal til at køre Tørv.« (jf. E. T. K. »Ja, det skal såmænd nok slå til, når fattigmand vil køre tørv, enten regner det eller også bliver det ikke dag«).

»Fattigmand søger om Maden, den rige om Lyst til at spise den.« »Man kan se en lappet Arm, men ej en sulten Tarm.« »Fattigfolk får ikke Sukkerrod, de må nøjes med Peberrod.« »Det kommer af sig selv ligesom Armod, Lopper og Lus.«

»Hvis Fuglen vidste, hvor fattig den var, sang den ikke så smukt.«

»Ordsprog bor ikke i Blækhuse«, hedder det et Sted. Er det sandt? Ja, Ordsprog er selvfølgelig ikke Papirskløgt med Blæk i Årerne; det er Liv levet med et bankende Hjærte, der ligger til Grund for de Erfaringer, der har fundet deres Udtryk i Folkets Ordsprog. Og Ordet rækker videre, forsåvidt Ordsprogene har deres Ejendommelighed ved at være fødte ud af den store navnløse Mængde eller forplantet fra Slægt til Slægt fra Mund til Mund som Udtryk for dens Erfaring.

Men et andet Spørgsmål er det rigtignok, om virkelig alle Ordsprog er »Huskud af Folkestemmen« — for at tale gammel grundtvigiansk — i den Forstand, at de kun er fødte på Tungen af den jævne Almuesmand uden nogensinde at have været i Berøring med Blækket indtil den Stund, det først blev optegnet, eller om ikke et og andet Ord virkelig oprindeligt har fundet sin Vej her ind i Livet gennem en Digters Blækhorn.

Her er det vel et stort Spørgsmål, om der er så skarpt et Skel, som man gjerne har villet sætte mellem Ordsproget og det, man har kaldt »det bevingede Ord«.

Selvfølgelig er der Forskel: »Frisk Mod, Antonius, Du haver intet ondt bedrevet« bruges tit, som man vilde bruge et Ordsprog og indeholder en Tanke, som stemmer godt nok med Ordsprog som f. E. »En Mand med en god Samvittighed kan ingen sætte i Knæ«*. Men Ordet bærer bl. a. i sit Navn Mærker af sin oprindelige Jordbund i Holbergs »Den politiske Kandestøber«, selv om det betegnende nok er trukket lidt mere sammen i den bevingede Form end i Skuespilreplikken, medens Ordsproget kan forstås ud af sig selv. Det bærer ikke Præg af at være formet for en bestemt historisk Situation, men dets afsluttede selvtilstrækkelige Hvilen i sig selv giver det en større almenmenneskelig Anvendelighed i daglig Tale.

Og dog er der sikkert Ord, som oprindeligt kun er af litterær Afstamning, men nu — i måske afslebte Form — har fået Kurs som Ordsprog.

Når den franske Tænkter Goncourt udbryder: »Hvor meget af Mennesket dør ikke før hans Død«, så er det vel nok et digterisk Virkemiddel at vælge den ubestemte spørgende Form, der giver Tanken en mere indtrængende Appel til Sindet, medens Ordsproget som sagt hjælper sig med den simpelt fremsættende Form; men Udtrykket er dog her ellers ikke mindre enkel og simpel end i det også i Ditlevsens Samling som Ordsprog optegnede:

Så tidlig vi fødes på Verdens Ø,
begynder vi alle straks at dø,

der måske nok er af folkelig Rod, men med en lidt naiv litterær Mindelse.

Derimod har et Ord som Epictets: »Mens man ønsker noget, der er en andens, mister man sit eget«, så enkel en Klang som noget Ordsprog.

Og Ordsprogene kommer da også med deres knappe friske Stil og kærnestærke Ord til at afgive Mønstre for Digtere og Tænkere. Hvad har ikke Ordsprogene betydet for Grundtvigs storslåede Fornyelse af vort Sprog fra Ordvalg og Vendinger og lige til Sætningens rytmiske Bygning.

Også hos vore Dages Digtere kan man mærke en bevidst eller ubevidst Påvirkning af Ordsproget, der ofte gør, at disse Ord let går ud som Ordsprogsvendinger.

For blot at nævne et enkelt Ord af Ibsen: »Gå uden om«, sagde Bøjgen. Og mange Ord af Bjørnson har næsten fået Ordsprogsklang i Folkets Øre som: »Hvad du evner kast af i det nærmeste Krav«, ligesom Drachmanns legende lyse: »Ovenover Skyerne er Himlen altid blå«.

Også i politisk Veltalenhed kan det have sin Betydning at give sin Tanke Brod ved at tilspidse den i et Ordsprog eller ordsprogformet Vending.

Jens Busk havde således Almuemandens sikre Øre for Ordsprogets rammende Fynd. Man tillægger ham Æren for at have givet: »Vore egne Hunde skal gnave vore egne Ben«, sin særlige politiske Rækkevidde.

Også Hørup evnede, når han ønskede, at Ordet skulde skære igennem, at give det Ordsprogets Klang. Og når han, der så stærkt vilde sætte Skel, skulde male det for ham vederstyggelige i, at det, der ikke hørte sammen, fandt hinanden, kunde han vanskeligt bibringe Tilhørerne sin Modbydelighed ved en Sammenblanding kraftigere, end når han gav det Klang af Ordsprogets drøje Komik i den drastiske Vending: »Snot for sig og Overskæg for sig«.

Men alt dette er naturligvis kun bevingede Ord. Ordsprog bliver sådanne Ord naturligvis først, når de har kæmpet sig igennem Slægtled efter Slægtled, således at Forfatternavnet er glemt, men Ordet ved sit eget Værd er vedkendt af Folket som dets åndelige Arv og tit er slidt og læmpet til så simpel en Form, at det kan gå alene uden Hensyn til den Sammenhæng, hvori det oprindelig blev født.

Vil man nu spørge, hvorfor de gamle Ordsprog har vanskeligere ved at klare sig i Nutidskulturen, så finder en engelsk Forsker Ben a s Grunden dertil i Nutidens større Vidtløftighed. Det man i gamle Dage sammenpressede i Ordsprogets Knappehed, det udfolder man nu i en hel Avisbetragtning eller i 3 Bind filosofiske Overvejelser. Det er lovligt litterært set.

Den, der fik en Pen i Hånden, havde alle Dage svært ved at fatte sig i Korthed. Papiret var mere tålmodigt end Mennesket, der lyttede. Snarere er Kravet i vore Dage blevet strængere overfor den, der vil meddele sig til den store Flok.

Sandelig ved en Journalist i vore Dage, hvor Spalterne er ved at opløse sig i Overskrifter, at det gælder at tilspidse sit Stof i den knappest mest malende Form. Den sceniske Forfatter ved også, hvad en rap og fyndig Replik er værd. Og hverken Politikeren eller Præsten er uvidende om, at det er det fastest formede Udtryk, der ægger, fanger og huskes.

Nej, det er den talende Menigmand, vi skal lytte til for at forstå Ordsprogenes Skæbne i vore Dage. Som Tidens hele flakkende Rastløshed har ødelagt Samtalens Kultur i Overklassen, således har den øgede Samfærdsel indtil videre også udvisket de folkelige Ejendommeligheder hos de brede Lag, idet Isolationen mellem Landsbyernes små Samfund er blevet hævet. Det hele raskere Livstempo har foreløbigt næsten kvalt den Stilhed og Tavshed, der fra Tid til anden er nødvendig, når Mennesker skifter Ord, om Fyndsprog naturligt skal fødes eller vælges. Den fåmælte får ringere Kurs fremfor den høj-røstede og snaksomme.

Vidtløftigheden bærer da også selvbeholdeligt sit Hoved højt i vore Dages »Diskussioner«. Vil man rigtig forstå, hvilken Overgangstid, vi lever i, lægge man Mærke til, hvorledes denne som Åndsliv endnu noget barbariske Sport i sjælden Grad er en Yndlingsforøjelse for vor Tids Mennesker. Og man trættes dog ikke, da Spændingen mellem de 2 Parter holder Tilhørerne i Ånde. Det er formeligt de menneskelige Tankers Biograftheater.

Og det er ikke blot Vidtløftigheden, men også Mangfoldigheden, der strømmer Folk i Møde, der tager Livet af Ordsprogene i vore Dage.

Det summer fra Forsamlingshuse og Valgtribuner, men først og sidst fra Avisspalternes Sværte — det er Avisen, der mere end noget andet har revolteret moderne Menneskers åndelige Liv, stærkere end Bogtrykkerpressen nogensinde før har gjort. Det er da heller ikke tilfældigt, idet ethvert teknisk Fremskridt i Retning af Samfærdsel og hurtig Meddelelse osv. øjeblikkelig bundfælder sig der.

Vor Tid bærer da let kendelige Præg af en Overgangsformation, der endnu ikke har bundfældet nogen overskuelig typisk Åndskultur, som der gamle Folkekultur, der lever i Folkeminderne.

Men som den gamle Almuekunst i Møbel og Redskab, i Former og Farver, for en Tid forsvandt fra Bondestuerne, men blev opdagede af forstående Kendere og nu er ved at komme til Ære igen og ikke blot afgiver deres Bidrag til hele Folkets

Kunststrøm, men også er ved at rykke ind igen i Bondehjemmene, således kan de gl. Ordsprog også endnu have deres Bidrag at give til Fornyselsen af vor Folkekultur.

Kan det blot lykkes ved Indsamling at bevare så stor en Del som muligt af de gamle Ordsprog fra Undergangen, så skal de gamle Ord nok også få deres Opgave i vor Tid, såvist som al Sprogfornyelse beror på al alvorlig Fordybelse i det ædleste af Modersmålets Overlevering.

Som vore Folkeviser har været foryngende Væld for vort Sprog, således kan Beskæftigelse med vore Ordsprog mere og mere bidrage sit til at give vort Modersmål Holdning og Kraft.

Evald Tang Kristensen har givet sit betydningsfulde Arbejde til Indsamlingen og nu udsendes her et Udvalg af en Samling, som Lærer Søren Ditlevsen i Elsted Skole pr. Snedsted oppe i Thy har tilvejebragt.

Meget beskedent udtaler han sig om sit Bidrag: »Denne Ordsprogssamling, der ikke i mindste Måde gør Fordring på at være noget videnskabeligt Arbejde, er en Frugt af 30 Års Arbejde, og den er blevet til på den Måde, at jeg har optegnet de Ordsprog, Talemåder, Leveregler, Mundheld og lignende, sådan som jeg gennem Årene har hørt dem i Folkemunde, Taler, Foredrag og Samtaler, og Tid efter anden har de været optagne i »Thisted Amtsavis«. De burde have været stedfæstede, men da det oprindeligt kun var for min private Fornøjelse, jeg samlede, har jeg ikke tillagt det nogen Betydning, og jeg har derfor kun stedfæstet det, jeg ikke har hørt andre Steder end her i Thy. Derfor kan det naturligvis godt have været brugt og endnu bruges andre Steder, da Ordsprogene jo er hele Folkets Fællesejendom«.

Med megen Flid og Omhu, der tydeligt bunder i en levende Kærlighed til Folkets Kærnesprog, har Hr. D., hvor han færdedes, lagt Mærke til og noteret, hvad han har truffet, så det er blevet en fyldig Samling på godt 1400 Ordsprog o. l. — de fleste fra Thy, enkelte også fra andre Egne af Jylland. Da Forf.s Angivelse af Thy som Hjemsted som ovenfor antydet kun betegner, at han ikke har hørt det andet Sted, er her kun udtrykkeligt anført, hvad der er hørt udenfor Thy.

De fleste af disse Ordsprog er selvfølgelig Ord, som også findes i ældre Samlinger, selv mange af dem, som Forf. mener kun at have truffet i Thy.

Det er som tidligere forklaret uhyre vanskeligt at karakterisere Ordsprogene i det hele med samlende Udtryk. Det samme gælder en enkelt Samling med hele dens brogede Mangfoldighed. Men to Ting synes dog at være ejendommelig for denne Samling, og det skyldes vist næppe den personlige Ligning, som kan fremkomme ved, hvad den enkelte Samler efter sine personlige Ejendommeligheder kan være særlig lydhør

for. Og det er: For det første synes denne Samling at rumme usædvanlig mange Ordsprog vedrørende det religiøse Forhold og fremdeles synes Skæmtesprogene her at indtage en særlig fremtrædende Plads og adskillige af dem ejer et særligt roligt overlegent karakteriserende Lune; men hvorvidt det her drejer sig om særlige Thyejendommeligheder lader sig vanskeligt afgøre uden en indtrængende Sammenligning med en Række Samlinger fra forskellige Egne, så at Fællesstoffet kunde udskilles, og man kunde få et sikrere Skøn over, hvad der kan formodes at være lokalt ejendommeligt.

En Hovedfortjeneste ved Samlingen er da, at den viser, hvad der er at træffe endnu i Nutiden af den gamle Ordsprogsskat — dels levende i stedlig Overlevering og i Folkemålets Form, dels også hvad der fra tidligere Skrift atter lader sig optage til mundtlig Brug.

Det Udvalg af Samlingen, som herefter gives, skyldes Indlederen, og skal såvidt muligt give et alsidigt Billede af den; det tager ikke blot Sigte på først og fremmest at meddele Ordsprog, som man ikke har fundet andetsteds.

Selvfølgelig må det være en Smagssag, hvad man lader ligge og hvad man medtager.

Foruden de egentlige Ordsprog meddeles også en hel Del Skæmtesprog — og en Del folkelige Vejr- og Landbrugsagttagelser for også at opmuntre til at opsamle den Slags Overlevering.

Det var rart, om der endnu var flere, der i den 11te Time vilde gå ud og sanke Aks på Folkeageren. Men det var da heldigt, om hvert enkelt Ord blev stedfæstet, hvor det er hørt, ligesom det også nok kunde have sin Interesse at vide, hvem der har brugt det, om det f. E. er en Taler, der formodentlig har mange af Ordene fra boglig Kilde, eller det er en jævn Mand eller Kvinde, der bruger Udtrykket.

Det er alt ialt det samme Billede, Ditlevsens Samling frembyder, som de tidligere, samme Emner, samme Livssyn og Moral.

Det er Pengene og Udkommet, den rige og den fattige, hvordan man skal skikke sig i Verden og ikke mindst som sædvanlig en Række Skildringer af de huslige Forhold mellem Mand og Kone, om at vogte sin Mund og derfor også holde Måde med de stærke Drikke.

Nu synes man ved E. Tang Kristensens Arbejde at være kommen sådan til Bunds, at man næppe kan vente Stof, der vil give et væsentligt nyt Syn på Ordsprogene, og nu vilde det derfor være interessant, om der indenfor Ordsprogene kunde komme en dybere gående sammenlignende Forskning.

Sprogvidenskaben tumler nu med Sprogrødder og Bøjningsendelser omtrent med samme Sikkerhed, som Sætteren fordeler Typerne i sin Kasse. Og i Forskningen over Folkedigtningen er man dog kommet godt på Vej med at studere og kunne angive en Del af Motivernes Vandringer og Udviklingshistorie.

Men på Ordsprogenes Område er der næsten intet gjort.¹⁾ Det Arbejde vil da også rumme særlige Vanskeligheder på Grund af Ordsprogenes særlige Natur. Et Ordsprog er knappere, mere sluttet end en hel Vise eller et Sagn. Det er som et vinget Frø med en næsten ubegrænset Spredningsevne, uden at der rigtig hænger noget ved, der røber, hvor det stammer fra.

Man må nemlig ikke tro, at Ordsprogene med deres kærnedanske Mål derfor udenvidere er hjemmefødte.

Blot man kigger lidt i en enkelt lille Samling sammenlignende Ordsprog som Carl Marin: Ordspråk og Talesätt på Svenska, Latin, Franska, Tyska, Italienska och Engelska, Stockh. 1867, vil man forbløffes over, hvormange af de Ordsprog, man føler som gode Kendinge, er Fællesgods i hvert Fald i Europa, idet ikke få kan føres tilbage til en latinsk Grundform.

Her skal der blot nævnes et Par små Ekspl., som skal vise, hvilke ganske morsomme Bidrag en Sammenligning af Ordsprogene indenfor de forskellige Sprog kan give.

Et latinsk Ordsprog sammenstiller meget pudsigt de elskendes frugtesløse Forsøg på ikke at lade deres Følelser komme til Syne med en, der lider af Hosteanfald: »Kærlighed og Hoste kan ikke skjules«. Dette Ord findes på Fransk også i udvidet Form: Kærlighed, Hoste og Røg. I England er Røgen forvandlet til Kløe og i Dansk er det som i Thysaml. blevet til: Kærlighed, Hoste og — en rød Næse.

»De er sure«, sagde Ræven om Rønnebærrene,²⁾ har vist bragt mange Børn til at spørge: »Spiser Ræven da Rønnebær?«

Naturligere lyder det både på Fransk og Engelsk, at det er modne Druer, som Ræven ikke kan nå. De morsomme røde Rønnebær skyldes måske, at de almindeligt hænger højt, måske også Bogstavrimet har haft nogen Indflydelse, måske et misforstået Ord.

Det vilde også være interessant at få belyst, hvormeget af det billeddanende Stof, der oprindeligt er orientalsk. En stor

¹⁾ I Sverige har Axel Kock og Carl af Petersens givet en virkelig videnskabelig kritisk Udgave af Peder Låles Ordsprog I Østnordiske og latinska Medeltidsordspråk. I 1889-94, II 1891-92. Ida v. Düringsfeld og Otto v. Reinsberg-Düringsfeld: »Sprichwörter d. germanischen und romanischen Sprachen«, 1.-2. Bd. Leipzig 1872-75 har meget interessant Stof fra 2 Sprogområder, men i Forhold til Opgavens Størrelse er det rigtignok et yderst begrænset Antal Ordsprog, der er kommet med. ²⁾ Særligt kraftigt lyder det i Folkemålet: De er sure, sa' e Ræv om e Røn, da kunde han inte nå dem. (Sønderjysk).

Del af Dyrelignelserne hænger jo sammen med den Opfattelse af Dyrene, som råder i den fra Østen indvandrede Fabeldigtning, og Anvendelsen af disse Dyr er derfor tit ret traditionel i Modsætning til f. E. et Ord som det danske: »Viben vil værge al Marken, men kan ikke værge sin egen Rede«. Denne medfølende Opfattelse af Vibens travle Bevægelse er set på første Hånd — selv om det skulde vise sig, at det ikke var en dansk, der først har set den.

Og ikke mindre oprindelig er den Iagttagelse, der ligger bag den pudsige Sammenligning her i D.s Saml.: »De ær en majte Kål (mægtig Karl), han ær liså bred mell æ Skålder (Skulder) som en Tu's imell si Øvn.

Det kunde være interessant ad denne Vej at få lidt nærmere belyst Ordsprogenes Vandringer og Veje og få Lys over nogle af de Spørgsmål, som Benas har berørt uden at komme nærmere ind på det, hvem der særlig har været Ordsprogenes Tjenere og Spredere.

B. henviser særlig til Narren og Troubadouren i Middelalderen. Den sidste dog vist med mindre Ret end den første, navnlig når man tænker på dennes Udvikling til folkelig Skuespiller.

Tiggermunkene har vel også spillet deres store Rolle. Og man må ikke mindst have med i Regningen de store latinske Ordsprogssamlinger, som blev bankede ind i Peblinge, inden man rigtig sikkert kan skelne selv i grovere Linjer mellem gammelt og nyt, indvandret og hjemmefødt, almenmenneskeligt og tidshistorisk og lokalt bestemt, så at man har fastere Grund til i det enkelte at skrive en samlet Oversigt over den højstinteressante »Menigmands Filosofi«, som Ordsprogene er.

Her skal i det følgende blot gives nogle Bemærkninger om det i Ordsprogene så vidtløftigt drøftede Forhold mellem Mand og Kvinde¹⁾ og sluttelig nogle Rids af Ordsprogenes religiøse Opfattelse.

»En Kvinde« — siger en kinesisk Morallærer — »skal i sit Hjem være som en Skygge eller et simpelt Ekko. Skyggen har ingen anden synlig Form end den, Legemet giver den. Ekkoet siger nøjagtig kun det, man vil have det til at sige«.

Men det er jo kun i Kina, hvor man snører de arme Kvinders Fødder sammen i de berømte små Tøfler.

I Europa — (»Kvindernes Kongerige«, siger Kineseren) er det nok Manden, der får Tøflen at smage.

Det vil han i hvert Fald gærne lade sig forstå med.

»Men lur ham kun, når han er ærlig.

¹⁾ jf. Molbech: Danske Ordsprog. Kb. 1850, XXVII ff. Quitard: Proverbes sur les femmes, l'amitié, l'amour et le mariage. Paris 1861 og Carl Benzon: Kvinden i Ordsproget. Kb. 1907.

»Godt Ægteskab, når Kvinden glemmer sin Vilje og lærer Mandens Vilje.« »Den sidste Dag i Aaret skal Konen råde.«

Det er Manden, der har ordnet Samfundet og skrevet Lovene. Det var ham, der regerede.

Og når Kvinderne beklagede sig, rankede han sig i sin Mandfolke-Selvfølelse som den unge Grossererflab i O. Benzons »En Skandale«: »Åh, det kommer af, at Vorherre er et Mandfolk«.

Og alligevel har han i den offentlige Mening, som har bundfældet sig i Ordsprogene, taget Martyrmine på: »Mandens List er vel behænde, men Kvindens List er uden Ende.« »Manden er Kvindens Hoved«, men Kvinden er Halsen, der drejer Hovedet«, må han sukkende selvopgivende tilføje.

Sandeligt er det ikke gået let med at fordele Magten derhjemme. Ordsprogene bærer Mærker af de stærke Rivninger, men Indlæggene går så påfaldende stærkt ud over den onde Kvinde, at Manden røber sig som Advokat i sin egen Sag.

Men når han i Ordsprogene så tit lader Kvinderne høre for deres Mund, så har han såvist her villet beholde det sidste Ord, og det er sandelig ingen Højmodighedsattest, Manden har efterladt sig i Ordsprogene om Forholdet mellem Mand og Kvinde, der altfor tit bærer Præg af at være skabt af en dårlig Ægtemand, der sidder på Kro og ved et Glas Øl med andre Mandfolk skaffer sig Oprejsning for sit huslige Skibbrud ved at sige Ondskabsfuldheder om Konen derhjemme, for bagefter, når han kommer hjem, svulmende af Øl og Mod, at tampe hende med overdådigt godt Humør.

Manden kunde sikkert have godt af noget tiere at mindes: »Den som ikke ærer sin Kone, vanærer sig selv« (fransk) eller »Den som taler ilde om Kvinder, ved ikke hvem han havde til Moder«*. Og han burde drage Lære af det gode fornuftige Ord: »En klog Mand gør en god Kone og en god Kone gør en lykkelig Mand«*.

Ejendommeligt nok viser de galante Franskmænd deres berømmede Ridderlighed ved en særlig Færdighed i at turnere Giftigheder imod Kvinden.

Og når man hører det Vidnesbyrd, som Kvinderne får hos en Mand som Rabelais f. E.: »Når jeg taler om Kvindekønnet, så taler jeg om et så skrøbeligt . . . så ustadigt og så ufuldkomment Væsen, at Naturen, da den tog fat på at bygge Kvinden, synes at have mistet sin sunde Fornuft, der ellers røber sig overalt i Skabelsen«, så fristes man til at søge en særlig Linje fra dette Land over Navne som Rabelais og Villon tilbage til de gamle Troubadourer — når det gælder at sige Kvindekønnet Spydigheder.

Og disse giftige Pile synes ofte at være uædel Stimands-hævn til Tak, fordi den fejrede skønne i stolt Overmod red

den sukkende Sanger forbi. Kvindekær og kvindebesyngende krævede han Underkastelse. Mødte han Kulde, måtte han stive sin Selvfølelse i Hån.

Og da ser hans Øjne skarpt. Hun lider af alle mulige Skrøbeligheder. Først er der hendes Forfængelighed. »Der er ikke det Spejl til i Verden, som nogensinde har sagt en Kvinde, at hun er grim.« »Sig til en Kvinde, at hun er smuk, og Djævelen vil fortælle hende det ti Gange om Dagen.«

Hun er lunefuld: »Aprilsvejr er som Kvindegunst.« »Kvinden er ligesom din Skygge, følg hende og hun flygter, vend dig fra hende og hun følger dig.« »Kvinderne bærer korte Sind under lange Klæder.«

Hun er gennemløgnagtig: »Kvinden ler, når hun kan, men græder, når hun vil.« »Kvinden kan en Kunst mer end Djævelen.« »Kvinderne er som Gåder, man har kun Glæde af dem, til man har gættet dem.«

Når man så træder fra Mysteriet ud i Virkeligheden, så anviser den ligeså køkkenvante som galante Franskmand den ridderlige Kur: »Kvinder er ligesom Koteletter, jo flere Bank de får, jo bedre bliver de.«

Men man kan også træffe rørende Livsbilleder, som det — vel ikke helt ordsprogsagtigtformede franske, måske provençalske: »Moder, hvad er det at blive gift? Mit Barn, det er at strikke, føde Børn og græde.«

Eller en fin psykologisk lagttagelse som denne: »Lyt altid en Kvindes første Råd*, der vel ganske vist er sagt som en Advarsel, men tillige røber en rigtig Sans for hendes instinktive Sikkerhed i at handle.

Men som den franske Don Juan synger, så brummer den jyske Almuesmand — for en stor Del de lånte Melodier — men han kan også godt selv. E. Tang Kristensen har her udmærkede Ting som denne: »Kvindeskind er godt som Trommeskind, ven en slår på det Mandagmorgen, brummer det til Søndagften.«

Men som Franskmanden vidner: »Kvinden er et nødvendigt Ondt«, således sander Jyden: »Kvindfolk er ondt og have, men værre at miste«. (E. T. K.) Og »Ilde faren er den Mand, der ingen Kvindfolk har til sin Tjeneste*«. »Venlige Ord og få er Kvindens Pryd«, men hun synes at mene: »Kvinden er Mandens Sæbe«, og gør alt for at vaske ham ren med sin Mund, selv om han ikke skøtter derom.

Og så får vi de talrige Beklagelser over Kvindens Tunge, og det kan ende med Anvisninger på den krasse Kurmetode, hvis Manden ikke mere overlegent slår sig til Ro med: »Kvindfolk skal man behandle som rådne Æg.« (E. T. K.)

Men Ordsproget kan da også — omend betydelig sjældnere, tale om Samlivets Skønhed: »Delt Smerte er halv Smerte,

delt Glæde er dobbelt Glæde«* og ved også at påskønne den gode Kvinde: »En Kone kan lægge Hynde under sin Mand i et fremmed Land«. »Den Bænk er vel prydet, der med Danekvinder er sæt«. Men det er rigtignok også hyppigst formet som Mandens Reglement til Hustruen for hendes Røgt af Huset og det ligefra Salomos berømte kønne »Kvindespejl« i Sal. Ordspr. 31,10 f. og til vore Ord som: »Man kan se på Manden, hvordan Konen er«. (E. T. K.) »Et skuret Bord og rent Krus, det Konen pryder i et Hus«. (E. T. K.) Sjældnere lyder Kravet om Gensidighed: »I et godt Ægteskab må Manden være som døv, Konen som blind«. »En klog Mand gør en god Kone og en god Kone gør en lykkelig Mand.« Men til Gengæld får Kvinden en Del Oprejsning i Skildringen af hende som Moder: »Få er som Fader, ingen som Moder«. »Moders Skød er blødere end blød.«

Denne Samling indeholder også udmærkede Ord om Forholdet mellem Mand og Kvinde, men måske knap så meget ejendommelige Livsskildringer som hos E. T. K., hvor man i flg. tre Ord med dyb og bitter Alvor får givet et levende anskueligt Billede af den Kummer, der samler sig i den fattige Kones Sind af den evindeligt ensformigt trættende Kamp med de mange små Pligter og mange små Sorger, Rodet om de mange små Børn og Uhyggen i det fattige Hjem, hvor Konen må give op og gå at lægge sig: »Binde og løse op, sy og sprætte op, det er Kvindfolkenes Arbejde«. »Mange Koner gør røde Øjne og mange Senge (mange Sorger og Børnesenge)«. »Hvor Konen ligger og Ovnens røger og Klokkeren står, er ikke godt at være.«

I de her meddelte Thyordsprog ser man hyppigst det tit barokke Lune have Overvægten. Her hedder det mere djærvt: »Det er ondt at komme hjem til en gal Kælling og en kold Kakkellov«, sådan at man lades i Uvished om, hvad der er værst, man aner næsten det sidste.

At Kællingen er gal tages som en Kendsgerning, man med overlegen Virkelighedssans tager som det givne, mod hvilket der ikke er noget at stille op: »Alle ved Råd mod en ond Kælling uden den, som har hende«.

Med den unge Piges Giftesyge skæmtes der på ret drøj Måde: »Knejs Kjæsten, der er kommen Bejlere i By«. »Det skal da prøves, sagde Pigen, hun skulde giftes.« »Gid jeg var godt gift, sagde Pigen, nu har jeg fået Kærlighed nok.«

Meget pudsige huslige Scener overværer man som denne: »De ku endda bløwen møj va'er, han ku ha brækked både Arm å Bien, så æ Kuen om hen'er Mann, han haa brækked æ Hals«. »De va endda godt, de et vor æ Kow, sagde Konen, hendes Mand var død.«

Ægtefolk har sommetider en mærkelig Måde at vise hinanden

Deltagelse i Sygdom. Fru Marie Rørdam fortæller meget morsomt om Konen, der om Natten beklager sig til sin Mand: »Åh, Lars Persen, jeg ka itte sove«. »Åh, Sidse, slå Du din Lid til Gud, så sover Du nok!« svarede han, lagde sig om på den anden Side og så sov han. Den »Gudhengivenhed« føler Sidse som »Ligegyldighed«, men hvad mener man om denne Trøst: »Giv dig nu tilfreds, det går nok over igen, sagde Konen til sin Mand, han havde brækket sit Ben«.

Det er Kvinder af dette Temperament, der også evner at tage en Situation som denne: »Nu er mit Jern i Ilden, sagde Konen, Manden havde gjort sig gal, men var bleven god igen«. Den Mand har nok Grund til at sukke: »De æ såmænd godt ålt de Guj gi'r uden en u'en Ku'en«. Der er jo også de Mænd, der tager hende på en raskere Måde, selv om Drabeligheden måske nok så meget sidder i Munden, når han siger: »Se så, nu er det til Side«, sagde Manden, han bankede sin Kone om Morgenens.

At hun virkelig også somme Tider kan gøre den arme Mand det broget nok, derom vidner en Orden og Renlighed som denne: »No er æ Skjidt grovve øvver æ Skammel, no ska dær sko fæjes, Maren!« hvor Skamlen vel at mærke ikke er en lille lav Fodskammel, men den foran Bordet stående løse Bænk.

Det ene med det andet kan drive ham til et kosteligt komisk fortvivlet Udbrud som dette: »Den Kærlighed er noget Skidt, sagde Manden, da jeg blev gift, havde jeg såmeget Kærlighed til min Kone, at jeg gerne kunde have spist hende, Året efter fortrød jeg, at jeg ikke havde gjort det«.

Det brede, noget drøje Lune har Overvægten, så man ikke skal tage Beskeden altfor højtideligt, men gør bedst i at læse det med et andet gammelt Ord i Minde: »Man skal ikke tro Halvdelen af, hvad man fortæller om Kvinderne«.

»Dyrk den Gud gærne, som giver Korn og Kærne«,* det er håndgribelig Bondefromhed på det jævne — lige ud i Mark og Lade. Der er et ganske vist særligt udpræget, men ejendommeligt Udtryk for den nøgtern praktiske Forsynstro, som almindeligt råder i Ordsprogene. Det er Bonden, der har mange Munde at mætte og som bliver udpantet, om han ikke svarer sine Skatter og Afgifter. Han har ikke Råd til at give Himlen lang Kredit.

Den samme naive Sammenkobling af det religiøse og det økonomiske klinger i et Ord som: »Det er godt at låne Gud og Ageren, de giver begge gode Renter«. Eller: »Hvem der tror Gud vel, kommer videre med een Daler end en rig med hundrede«*.

Man slipper ikke let Pengene af Syne, fordi man hæver Øjnene mod Himlen.

Her som idet hele i Ordsprogdigtningen råder der også på det religiøse Område en egen Jævnhed — et Forhold som også sætter sine Spor i det gl. Testamente, hvor det heller ikke er i Bøger som Ordsprogene og Jesus Sirach, man finder de store profetiske Vidnesbyrd.

Ordsprogenes Fromhed indskrænker sig i det hele til en ret elementær enfoldig Forsynstro, der selvfølgelig er vokset i og næret af den kristne Kirke, men bærer forbavsende få særlig kristelige Mærker.

Betegnende nok forekommer Navnet Kristus yderst sjældent. I denne Samling kun i en eneste Forbindelse, der stærkt leder Tanken hen på den folkelige Tro på Navnet som en Slags Talisman: »Krist er det Navn, der er Vejen til god Havn«, idet Navnet sikkert er det oprindelige af de to Rim.

Ikke desto mindre har der virkelig været en Tysker, der har været uforsagt nok til at skrive en kristelig Tros- og Sædelære udaf Ordsprogene.¹⁾ Han kom ganske vist — såvidt jeg har kunnet overse det — ikke længere end til Læren om Gud og hans Egenskaber. Men her er det sandelig også kun ved at anvende hele den gammeldags bibelforklarende Metode: at udviske alle Modsætninger i de forskellige Bibelskrifters Udsagn, at det nogenlunde kan lykkes at bringe denne Betragtning frelst i Land.

Heller ikke han, som sikkert har søgt meget flittigt, har kunnet finde Kristus mere end et Sted, der netop røber den jævne Mands Bøn til sin Helgen om et Under i sin daglige Næring: »Hvor Kristus drager Nettet, flokkes Fisken«.

Så havde den yngre Erik Pontoppidan en finere teologisk Næse, når han i Fortalen til sine »Onde Ordsprog, som fordærver gode Sæder, igjendrevne af Guds Ord« til »den gamle Surdejg« henregner »de vrange og forførelseriske Ordsprog, af hvilke den gamle Adam vil gøre sig Figenblade til sin dårlige Nøgenhedsskjul«.

Men han tager rigtignok lovligt teologisk-pedantisk på de Vendinger, han gengiver, og ejendommeligt nok røber han meget ringe Sans for Ordsprogenes karakteristiske Form.

Bibelhistoriske Mindelser er få og da enten ret skolemesteragtige som den eneste i Thysaml. »Alle er vi Adams Sønner og Evas Døtre, er sene til Dyd, men snare til Last«, eller også har de en mærkelig Biklang: »Da Kong David blev gammel, sang han Salmer«, omtrent som: Da Fanden blev gammel, gik han i Kloster. Men navnlig må vi næsten studse over så ringe Spor, der er af den bibelske — særlig af Paulus så stærkt uddybede Modsætning: Synd og Nåde. I Århundreder har den dog lydt fra Landets Prædikestole, og den er blevet

¹⁾ K. F. Wander: Christliche Glaubens- und Sittenlehre in Sprichwörtern. (Hirschberg 1836.)

terpet og tampet i Skoleslægt efter Skoleslægt, og den har dog vel også fæstet Rod i en Del jævne Folk; men den har vel i så Fald netop autoritært fundet sit Udtryk i de bibelske Vendinger uden nogen Trang til, ja vel næsten ængstelig for at skaffe sig nye Udtryk.

Et Ord som Synd høres yderst sjældent og da i ret almindelige Vendinger: »Hver Ting har sin Fejl, hvert Menneske sin Synd«* eller således at man ved Virkningerne af det onde mere dvæler ved de ydre Følger end Sindets Sønderknuelse: »Gammel Synd gør gjerne ny Skam«. »Man får ofte det tungt på sin Ryg, man tog let på sin Samvittighed.« »Synden kommer med Latter og går med Gråd.« »Den bedste Anger er ikke at gøre det, man angrer.« Skal den jævne Mand føre sin lille Båd gennem Livets Bråd og Brænding, bliver der vanskeligt Tid og Kraft til at lodde Dybderne, men han får nøjes med at lære Tagene, der kan klare Båden frem.

Men ser vi på den ene Side den modne Mands Ængstelse for de store Ord, kan til Gengæld en enkelt varmhjærtet Vending ved sin inderlige Klang åbne Indblik i et rent Sinds stille Helligdom, som når det hedder: »Der er Kirke i hver Mands Bryst«, eller »Vorherre mildner Vinden for de klippede Får«.

Ord med så oprindelig Klang findes der også i denne Samling — om end ikke så mange, skønt denne Samling ellers er usædvanlig rig på religiøse Ordsprog.

Til visse Tider er Tonen lidt skuffet, lidt bitter, kan hænde endog lidt ironiserende »Den ene Dyden, den anden Lykken«. Men det stiger ikke til en Jobs hjerteskrærende Raab om Uretfærdigheden i Verden.

Nogen egentlig trodsig Udfordring til Himlen finder man dog ikke. Men det hænger vel også noget sammen med en næsten hedensk Ængstelse for at udfordre Gud, da han let kunde hævne sig.

»Kast ikke Buløksen til Vorherre, han vender det skarpe igen.« »Der skal intet agtes ringe, hvormed Gud fortørnes.«*

I danske Samlinger — bortset fra E. T. K. — finder man sågodt som ikke sådanne egentlig ureligiøse Udtalelser som flg. tyske: »Gud måtte rigtignok have meget at gøre, om han vilde tage alt så nøje.« »Hvem kan holde alt, hvad der står i Biblen.« »Gud er ikke så dårlig en Vært, at han ikke skulde give Kredit.« »Gud sender mere Torden end Lynild.«

Ganske vist får man af forskellige Vendinger hos E. T. K. Indtryk af, at der måske i Bunden også er mere af den Slags her til Lands. »Der er en god Gud, han gav en Høne to Ben, og så lod han hende gå.« »Der er højt til Himlen og langt til København.«

I Sammenligning hermed tillader Thysamlingen sig kun et

Er det ikke Helvedesangst, så er det snarere Utrygheden overfor, hvad Døden kan bringe, der indskærper Alvoren. For Døden kommer jo. »Vi må alle bukke for Døden.«¹⁾ »Dødens Ret er jævn og lige, den tager den fattige med den rige.« »Den unge står Døden på Lur, de gamle for Øje.« »Hver den, som lever efter sin Lyst, skal dø efter sin Ulyst.« »Hver véd, hvor hans Vugge stod, men ingen hvor hans Grav bliver.« »Hvis du vil leve længere, end Vorherre vil, må du holde din egen Kost.«

I det daglige gælder kun altfor tit: »Hver priser Fromhed, men lader den dog gå om og tigge.« Som man ser den samme Bitterhed, vi før har truffet. Som før antydet finder man i Ordsprogene også en vis snusfornuftig religiøs Skepsis.

Den kan rumme mange Toner fra stille hovedrystende Undren til ærgerlig Skuffelse og ironiserende Spot.

Også i Thy kender man denne Undren — i denne Samling i ret modereret Form. »Det er ikke altid Gud velbehageligt, som har Lykke og Fremgang.« Vi skal blot ikke blive utålmodige. »Vorhærrer føller æ Mavv, faer han føller æ Øvn.« »Vel har store Herrer lange Hænder, men de rækker dog ikke ind i Himlen.« »Hver Djævel regerer til sin Tid; men Vorherre regerer altid.« Og »Vorherre tager ofte en Skalk og slår den anden med.«

Undtagelsesvis kan vi her finde en Anvisning på Evigheden. Modgangen her er netop Tegn på, at man hører den til. »Hvem, som til Himmerig er fød, må vente sig Modgang og Stød.«

Studser man end ved at se Lykkens sære Gang, vil man fromt fastholde: »Guds Domme er mange Gange underlige, men ikke uretfærdige.«

Så dunkelt er Regnskabet tilsyneladende at gøre op, at man for at være på den sikre Side i Formaningen kan nøjes med at sige: »Tvivler du om Troskabs Løn, tvivl ej om Utroskabs Straf.« Man må nok også på dette Felt sande det alvorlige Ord: »Den Mur må være høj, der skal holde Frygten ude.« Men til den bekymrede lyder da ogsaa mildt og dejligt: »Om end ogsaa der er Skyer for, skinner Vorherres Sol alligevel.« Hvorfor lade sig anfægte af Lykkens lunefulde Omskiftelser, så hellere stille og resigneret bøje Hovedet og bie på Gud.

Lykken kommer, Lykken går,
hvo Gud frygter, Lykken får. (D. Nibeegnen.)

eller som det hedder i det troskyldige lille Vers, der med

¹⁾ Alle flg. D. T. hvor ikke andet bemærket.

sit næsten barnlige Skælmeri minder om Barnets Aftenbøn: »Lig kun blødt, sov kun sødt, tag Pudens i Favn, men glem ej Herrens Navn«. »Det er den bedste Sjæl, der tror Vorherre vel.« Da vil man opdage: »Al Modgang er ikke Ulykke«. »Går Verden imod, hjælper ikke Sorg, men Bod,« dog: »Gud lægger ikke sværere Byrder på, end han giver Kraft til at bære, og han tager selv ved den tungeste Ende«, som det så fint og fromt tilføjes.

Det gælder da virkelig at leve med Vorherre. »Har du Vorherre med i Rådet, går alt godt.« »Vi har meget i Agt, men Gud har det i Magt.« I det kønne Ord: »Bed og arbejd« har Munkene lært Menneskene nogle af deres dybeste og rigeste Erfaringer. Bønnen har en egen rensende Magt. »Andægtig Bøn og vise Råd forhindre meget.« »Den der ved at bede vel, forstår også at leve vel.« Eller hvilken from menneskelig Adel og Renhed taler ikke ud af dejlige Ord som: »Ved vort Arbejde skal vi grave Velsignelsen op af Jorden, men vor Bøn skal hente den ned fra Himlen.

I dette Krav om Enheden af indadvendt Stræben og udadvendt Virken viser Ordsprogene sin dybeste Virkelighedssans.

Hvorfor da være bange? »Hvor man end skal dø, er Himlen dog lige nær.«

I denne kønne jævne Tillid, som befaler sig og sin Daad Gud i Vold uden selv at begære, og som i denne Samling har fundet så mange kønne og rørende Udtryk, er vi oppe i Religionens reneste Luft — højt oppe over Næringsssorger og Lykkejag, der hvor Almuesmanden og Profeten, Narren og Grubleren, Oldingen og Barnet kan mødes som Mennesker for Gud.

ORDSPROG

Som Lygte uden Lys er Adel uden Dyd.

Hvem der saar Ærter ved Alfarvej, faar ikke alle Bælge i Laden.

Vil Du vade gennem alle Vande, drukner Du tilsidst.

Det er den bedste Anger ikke mere at gøre det, man angrer. Arbejde og Lære giver Brød og Ære.

Man skal arbejde, som man skulde leve bestandig, og være from, som man skulde dø hver Dag.

Ved vort Arbejde skal vi grave Velsignelsen op af Jorden, men vor Bøn skal hente den ned fra Himlen.

Kan Du hjælpe dig med Armod, har Du ingen Rigdom behov. Armod staar ofte for flittig Mands Dør, indenfor den sjelden komme tør.

Det kommer af sig selv ligesom Armod, Lopper og Lus.

Hvem der bortgiver sin Arv, har hverken Tak eller Tarv.

Hvis Du efterlader dine Børn Arv, lad dit ærlige Navn være Hovedlod.

Gerne kommer der rund Arving efter karrig Ejer.

Avindsfuld gnaver paa andre, men saarer sig selv.

Men kan lige saa lidt forsvare sig for Bagtalelse, som man kan forsvare sig for Myg og Fluer om Sommeren.

Der var ingen Bagtaler, dersom der ingen var, der hørte paa ham.

Bagtaleren har Djævlen paa Tungen, men Tilhøreren har ham i Ørene.

Det blæser ikke store Bakker sammen af ingen Ting.

Den som er bange for en Busk, skal ikke komme i Skoven. Skurvet Barn vil nødig kæmmes.

Bedre er det, at Barn græder, end at Moder sukker.

Giv Gris, naar den grynter, og Barn, naar det græder, saa faar du en god Gris og et daarligt Barn.

Kød uden Salt og Barn uden Tugt bliver snart fordærvet.

Den der ved at bede vel, forstaar ogsaa at leve vel.

Bedre fattig og sund end rig og syg.

Bedre er det at være skeløjet end at være blind.

Det er bedre at gaa omkring paa et Træben end at bæres
paa en Baare.

En vaad Tørv er bedre end en tør Sten.

Det er bedre dyrt at købe end ilde at sulte.

Bedre tyndt Øl end tomt Krus.

Bedre er mullent Brød end slet intet.

Bedre at være en sund Bonde end syg Kejser.

Bedre er det at spørge to Gange end fare vild én Gang.

Bedre aldrig begynde end aldrig ende.

Bedre er en sparet Skilling end hundrede fortærede Daler.

En god Vane er bedre end en ond Lov.

Det gamle Visse er bedre end det nye Uvisse.

Et Ord i Tide er bedre end en Snes bagefter.

Ti Nej er bedre end en Løgn.

Noget er bedre end intet, sagde Kærlingen, hun slikkede Gryden bagefter Hunden.

Lønlig Skade er bedre end aabenbar Spot.

Et inderligt Suk er bedre end en skinhellig Bøn.

Bedre at forlades af Lægen end forlades af Gud.

Vil man opad en Stige, maa man begynde paa det nederste Trin.

Det er bedst at begynde saa smaat, man kan tidlig nok slaa stort paa.

Det har lang Vej til Maalet, der bliver bagvendt begyndt.

Begær ej ubilligt, om du vil have Ja.

Den er ej noget værd, som ej tør begære det.

Betroet Gods hjælper mange baade op og ned.

Ilde maatte Bonden pløje og saa, om han aldrig en glædelig Stund kunde faa.

Det er ikke til Bondens Bedste, naar Koen kommer op at age.

Den, som vil borges, kan intet prutte.

Hold dine Fingre fra den Brand, der ikke skænder dig.

En doven Brygger og en rask Bager det giver godt Øl og Brød.

En Skam er det at fødes med Brødet i Munden og siden miste det.

Vel har Brødre et Blod, men sjelden et Sind.

Dybe Brønde kan ogsaa tømmes.

Naar Brønden er tør, véd man først, hvad Vandet er værd.

Der er ingen saa lang, han jo maa sig række, og ingen saa liden, han jo maa sig bukke.

Ej nytter det at byde, hvor ingen vil lyde (Nibeegnen).

Man faar bygge med de Sten, man har.

Andægtig Bøn og vise Raad forhindrer meget.

Hvor mange Børn man end har, man har dog ingen at undvære.

Hvad der er for tungt for den gamle, skal man ikke give Børn at bære.

Skik dig saaledes i dine Børns Nærværelse, som du vil, de skal skikke sig i din Fraværelse.

Ofte giver én Dag det, et helt Aar ej vilde give.
Naar vore Dage nedad rinde, bliver Mindet Haab, og Haabet Minde.

Man skal ikke give to Daler for det, man kan faa for en.
(Nibeegnen.)

En Dannekvinde slider mere paa sit Hynde end paa sin Kaabe.

Spis Fisken, mens den er fersk, gift din Datter, mens hun er ung.

Vil du have Datteren, maa du skue Moderen vel.

Man skal ikke gøre et Dejgtrug til Orlogsskib.

Man kan snakke saalænge om Dom med ag, til den kommer.
Delt Smerte er kun halv Smerte, men delt Glæde er dobbelt Glæde.

Dovenskab giver ikke andet end Lus og lange Negle.
Forud opspist Brød gir dovne Arbejdere og daarlige Betalere.
Slem er det at være Dreng, men det er værre at være Drengs Dreng.

Dristig Mand staar Lykken for. (Aalborgegnen.)

At vove noget paa Lykke og Fromme er Dristighed, men ikke Klogskab.

Alle er vi Adams Sønner og Evas Døtre, er sene til Dyd, men snare til Last.

Dygtig Mand finder altid Arbejde.

Der er Dyrtid, naar man laver Aalekvabber i Pølse.

Tit roses en Mand død, som aldrig gav nogen Brød.

Hver den som lever efter sin Lyst, skal dø efter sin Ulyst.

Tænk paa, hvad du gør, Døden ligger for din Dør.

Vi maa alle bukke for Døden.

De unge staar Døden paa Lur, de gamle for Øje.

Dødens Ret er jævn og lige, den tager den fattige med den rige.

Man skal ikke dø mme Skibet, før det har prøvet Søen.

Naar en Dør slaas haardt i, springer tit en anden op.

Vil man binde for en andens Mund, skal man snøre for sin egen.

Man vil gerne maale Folk med sin egen Alen.

Man sidder altid bedst ved sin egen Arne.

Bedre er egen Røg end en andens Ild.

Maden smager bedst, naar man spiser den med egen Ske.

Hvem der ikke vil røgte sit eget Kræ, kommer til at muge under andres.

En lang Kappe og eget Hus kan skjule meget.

Et godt Eksempel er som en Klokke, der kalder mange til Kirke.

Elsk saaledes, at du kan frygtes, reger saaledes, at du kan elskes.

Fanden og Fluier er slemme at blive kvit.

Det er let nok at faa Fanden til Huse, men ondt at faa ham ud igen.

Naada! Nu er Fanden løs, eller ogsaa hans Lænke er bleven for lang.

Den skal skraale højt, der vil forskrække Fanden.

Har Gud givet os Mel, vil Fanden gerne stjæle Sækken.

Den mægtige lover og holder, om han vil, den fattige med Lov tvinges dertil.

Hvis Fuglen vidste, hvor fattig den var, sang den ikke saa smukt.

Rige Folk har godt Gods, den fattige har kun den rede Skilling, og den er ofte borte, naar han skal bruge den.

Fattigfolk faar ikke Sukkerrod, de maa nøjes med Peberrod.

Man skal føle sig for ligesom Fattig-Mand i Mørke.

Fattigmand søger om Maden, den rige om Lyst til at spise den.

Fattigmands Korn vokser altid tyndt.

Naah—naah! og jaja! er Fattigmands Trøst, men det kan ogsaa være hans Trusel.

Den Klokke er lille, der ringer ved Fattigmands Begravelse.

Der er altid noget i Vejen, naar Fattigmand skal køre Tørv.

Næsvished og Fattigdom passer ikke sammen.

Kunde hver sine Fejl forstaa, aldrig han paa andres saa.

Den Hest har altid Fejl, man ej kan faa.

Mange mener at fange Fisk, men faar kun Frøer.

En Fjende er for meget, og hundrede Venner er ikke for mange.

Sidder man godt, flytter man sig nødig.

Fløjelsklud paa Vadmelskofte passer ikke sammen.

Der kommer ingen i Folkemunde, uden han selv hjælper til.

Fordærve kan enhver, men holde vedlige kan kun den, der har lært det.

Det er fattig Ros, man skal laane hos sine Forfædre.

Hvo mest formaar, stikker den anden i Sækken.

Man skal ingen Ting forsværge uden at slikke sin egen Albue og bide sin egen Næse af.

Forsømmelse tager alt det en Mand har, og ser sig om efter mere.

Man kan lettere fortale sig end fortie sig.

Hvis man vil føde sig med Forventninger, staar man Fare for at dø af Sult.

Ofte svier det til Børnene, hvad Forældrene har gjort.

Hvis alle Dage var som Frierdage, var det skønt at leve.
Hver priser Fromhed, men lader den dog gerne gaa om
og tigge.

Den Mur skal være høj, der skal holde Frygten ude.
Som egne Sko gnave os mest, saa er Frænde tit Frænde værst.
Sæt Frøen op paa en gylden Stol, hun hopper ned i en
skidden Pøl.

Den Fugl, der flyver fra Reden, faar noget.
Den Fugl, der er syg, hænger gerne med Vingen.
Det er tidligt nok at købe Fuglen, naar man har et Bur at
sætte den i.

Skal en Fugl fødes til Verden, maa en Æggeskal briste.
Fuld Mand er om Aftenen som en Bjørn, men om Morgen
som en vingskudt Ørn.

Fulde Folk gør ingen Ting ret, uden naar de lægger sig i
Rendestenen.

Fulde Folk og nyfødte Kalve støder sig ikke.
Der er alle Vegne flere Fuskere end gode Mestre.
Har man danset Fødderne af, maa man gaa paa Strømperne.
Tag dig i Vare for den Føjten, der bringer dig i Lag med
Tyven og Tøjten.

Altid skal man bræge med Faar, man er imellem.

I gamle Hus er der Mus, i gamle Pelse Lopper og Lus.

Det er bedst for den gamle hjemme at hvile.

Vil du gammel vorde, da hold dig vel varm, fyld ej din
Tarm, tag ej for tit i Arm, sky Harm.

Gammel Mand er sen i Gang, gir dog gode Raad i Trang.

Det er ondt at genne en gammel Gaas fra Gadekæret.

Det er let at være gavmild, naar man kan give af en an-
dens Pung.

Hvem der gemmer, naar han har, han tager, naar han trænger.
Man faar lige saa let en Velgerning af en gerrig som et Svar
af en død.

Det er ikke alle, der ler i Aar, der blev gift i Fjor.

Giftermaal og Slædeføre skal man passe paa, mens Tid er.

De giftigste Urter har ofte de smukkeste Blomster.

Ingen Glæde uden Sorg, et rødt og dejligt Æble bli'r tit en
Ormeborg.

Den Dag, der gaar med Glæde, kommer ikke igen med Sorg.

Den mindste Gnist kan ogsaa lyse i Mørke.

Man kan brænde sig paa den Gnist, man ikke kan varme
sig ved.

Det Gode, man ikke kan gøre efter, sværter man.

Du er saamænd skabt godt nok, naar du ellers er god nok.

Hvorfor skal man være saa karrig med gode Ord, de koster
jo intet.

Hvis godt skal lønnes med ondt, er det bedre at have tilgode end at være betalt (Vest-Himmerland).

Godt Gods sælger sig selv.

Den, der har noget godt, *ser* til det, den, der har noget ondt, *føler* til det.

Tit maa Gris undgælde det, gammelt Svin gjorde.

Dyrk den Gud gærne, som giver Korn og Kærne.

Hvem der tror Gud vel, kommer længere med en Daler end en rig med hundrede.

Der skal intet agtes ringe, hvormed Gud fortørnes.

Den bliver aldrig lykkelig, der foragter Guds Gaver.

Han nærer sig med Gud og Æren og sine fem Fingre.

Næst Gud er det bedst at stole paa sig selv.

Jo større Nød, jo nærmere Gud.

Vi har meget i Agt, men Gud har det i Magt.

Rigdom er et Laan af Gud, du maa gøre Regnskab, naar du faar Bud.

Brug det nærværende og lad Gud råde for det tilkommende.

Tiden gaar og kommer, som Gud det vil.

Mennesket kan hverken gøre fra eller til.

Det er ikke altid ret og Gud velbehageligt, som har Lykke og Fremgang.

Alle leve vi ved en Gud, men ikke ved en Lykke (et Ønske).

Gud lægger ikke sværere Byrder paa, end han giver Kraft til at bære, og han tager selv ved den tungeste Ende.

Menneskene tjener man ved at give, men Gud ved at takke.

Naar Gud siger i Dag, siger Djævelen i Morgen.

Guds Domme er mange Gange underlige, men aldrig uretfærdige.

Guld er aldrig saa rød og Silke aldrig saa blød, det springer jo for Brød.

Har du ikke Guld i Pungen, maa du have Honning i Munden.

Det er bedre at gaa til Sengs uden Nadver end at staa op med Gæld.

Had og Rigdom kan bedre skjules end Kærlighed og Armod.

Halv fuldendt er kun halv fortjent.

Naar du faar harvet, hvad jeg har pløjet, faar du at vide, hvad jeg har døjet.

Naar man bliver syg, vil man være hellig, men sund bliver man ved at være den samme.

Ingen er saa hellig, at han er fri for onde Tanker.

Fordi alle render til Helvede, behøver du da ikke at rende med.

Hvad skal Bondefod i Herremands Sko.

Vel har store Herrer lange Hænder, men de rækker dog ikke til Himlen.

Vær ikke for hidsig paa Kaalen, Du kunde let brænde dig paa den.

Hvor man end skal dø, er Himlen dog lige nær.
 Hvem som til Himmerig er fød, maa vente sig Modgang og Stød.
 Hans Hjerne er saa let, at han kan flyve til Maanen i en
 Svindelvæv.

Et let Hjerte gør en kort Vej.

Hjertet skal man have paa det rette Sted, hverken i Halsen
 eller i Bukserne (Løgstøregnen).

Lad ingen vide, hvad der er i dit Hjerte og din Pung.

Man skal tage sig mere i Agt for den Hund, der tier, end
 den, der gøer.

Vore egne Hunde skal gnave vore egne Ben.

Naar Hunden er død, tør Haren springe paa den.

Læg ikke din Mad i hver Pose, der holdes aaben for dig.

Under hvid Aske ligger ofte gloende Kul.

Det er en daarlig Høne, der ikke kan skrabe til mere end
 en Kylling.

Som Hørren er, saa bliver Traaden.

Den, som lever i Haabet, dør ikke i Fortvivlelse.

Man skal værge for den Haand, man ikke vil miste.

Tro ikke alt det, du hører; sig ej alt det, du ved; gør ej alt
 det, du kan; brug ej alt det, du har; begær ej alt det,
 du ser.

Mangen tænder den Ild, hvormed en anden varmer sig.

Ilde vundet, snart forsvundet (Aalborgegnen).

Det er med gode Indfald som med Skjorteknapper, de
 mangler ofte.

Ja og nej er snart sagt, men har ofte meget at sige.

Hvis alle kørte i Karet, hvem skulde saa sidde paa Bukken.
 Har man faaet Katten i Sækken, maa man ikke glemme at
 binde for den.

Man skal slaa paa den Kile, der helst vil gaa.

Vorherre driver paa de Kiler, der gaar bedst.

Den, der ikke om Sommeren vil kline, maa om Vinteren
 ilde grine (Nibeegnen).

Den skal nok blive klog, som hos sig selv retter, hvad han
 ser, der klæder andre ilde.

Det er ikke alle gode Kokke, der har lange Knive.

Dygtig Kone staar først op og gaar sidst i Seng.

Jo mere en Kone ser sig i Spejlet, jo mindre ser hun sig om
 i Huset (Løgstøregnen).

En nysgerrig Kone kan ingen Mand narre.

En haard Nød og en stumpet Tand, en ung Kone og en
 gammel Mand kan ikke vel tilsammen bo.

Tre Ting er hvasse: Torn, Tidsel og en ond Kone.

En klog Mand gør en god Kone, og en god Kone gør en lykkelig Mand.

Som to Katte om én Mus er to Koner i et Hus.

Sjælden skærer man godt Korn af en ond Ager.

Mangen en har gode Kort paa Haanden, forstod han kun at spille dem ret.

Kredit hjælper mange op, men vel saa mange ned.

Krist er det Navn, der er Vejen til god Havn.

Jeg er ikke bange for at rende, sagde Krysteren, de truede ham med Klø.

Sy ikke en Kulsæk med Sytraad.

En Kvindes første Raad er gærne det bedste.

Tavshed er en skøn Juveld for en Kvinde, men hun bærer den saa sjældent.

Det er ondt at trække Vand op med en utæt Spand og holde Hus med en ødsel Kvinde.

Er en ond Mand som en Djævel, er en ond Kvinde som et helt Helvede.

Tugt og Blufærdighed skjuler mange Fejl hos en Kvinde.

Mange Kvinder er ude som Paafuglen, men hjemme som Soen.

Kvinder, der ej gærne spinder, er gode Værtinder.

Man kan tæmme et vildt Dyr, men ej en ond Kvinde.

Ilde er den Mand faren, der ingen Kvindfolk har til sin Tjeneste.

Hvem der stiller Sejerværker, tjener Kvindfolk og flikker paa gamle Huse, maa altid begynde paa ny igen.

Kvindelist og Smigertale lægger mangens Hjærte i Dvale.

Kvindevrede og Hvirvelvinde lægger sig gærne med vaadt.

Den, der taler ilde om Kvinder, ved ej, hvem han havde til Moder.

Den har nemt ved at være kysk, som ingen begærer.

Nælder og Kæltringer skal man tage i en Fart, saa skader de mindst.

Kærlighed (Sorg), Hoste og en rød Næse kan man ikke dølg.

Naar Nøden flytter ind ad Døren, springer Kærligheden ud gennem Vinduerne.

Søndenvejr og Kærtingevrede giver Vand.

Kærlingsind og Østenvind varer sjelden fra Morgen til Aftens Ende.

Kærtingsladder og Sydøstregn faar aldrig Ende.

Det er med giftesyge Kærtinger ligesom med Bremser, jo mere man jager efter dem, jo værre bliver de.

Alle ved Raad mod en ond Kærting uden den, som har hende.

Det er ondt at komme hjem til en gal Kærting og en kold Kakkelovn.

Er gammel Kærting i Nød, kan hun godt komme til at trave. Regntø og Købstadmø holder ej længe.

Man kan se en lappet Arm, men ej en sulten Tarm.
 I Verden tager alting af, saa nær som Laster, de tager til.
 Smør fordærver ingen Mad, Lemfældighed ingen Sag.
 Man skal leve, som hver Dag var den sidste.

Det er bedre at varme sig paa en liden Ild end brænde sig
 paa en stor.

Af lidt og lidt bygger Fuglen sin Rede.

Læg lidt til lidt og gør det tit, saa bliver Dyngen stor.

Hold af mig lidt, hold af mig længe, det holder bedst ud.

Det er ingen Skam at have lidt, men det er en stor Skam at
 have lagt meget øde.

Spøg med din Ligemand og vær endda venlig nok.

Hvem der staar paa Lur, maa tit høre sin egen Skam.

Han vil ikke miste en Lus uden han faar en Loppe i Stedet.

Det er ej nemt at gøre den lykkelig, som ej vil være det.

Det er en lykkelig Mand, som hjemme i Ro vel nøjes kan.

Man skal hellere bie efter sin Lykke end springe i sin Ulykke.

Den kan sagtens danse, som Lykken spiller for.

Ofte har den ene Dyden, den anden Lykken.

Lykke og Ulykke er som Spande i en Brønd, gaar en op,
 gaar en anden ned.

Skal Lykken hjælpe en, maa man forstaa at bruge den.

Lykken er som en Blomme, den hænger i Enden paa somme.

Rød Mand har tynd Lykke.

En stor Lykke og et Kvint Forstand kan regere hele Verden.

Det er en ringe Lykke, som ikke har ti Misundere.

Naar Mindet tabes, svinder Lykken.

Den gode Lykke skal styres, men den onde Lykke skal over-
 vindes.

Hvis Lykken er god, da var dig mest, er Æblet modent, er
 Faldet næst.

Snyd ikke Lyset for nær, ellers brænder du dine Fingre.

Verden er fuld af Skvalder og Tant, og Folk lyver alt mere,
 end de siger sandt.

Den gør en gal Regning, der gør Lægen til sin Arving.

Du kan sagtens synge, sagde Manden til Lærken, Du skal
 ikke betale Skat.

Hvis den første Løgn havde slaaet ham ihjel, havde han
 været slaaet ihjel for længe siden.

Det er med Søvn som med Løgn, man kan bruge meget, og
 man kan bruge lidt, ligesom man vænnes.

Det er ikke godt at kriges med Løven med en Syl.

Det er ikke nemt at holde den Laas lukket, som alle har
 Nøgle til.

Man skal ikke sætte sin Mave paa en Læst, fordi man kan
 faa Maden for intet.

Han har en god Næse, han kan lugte, hvor der vanker god Mad.
Til en lang Rejse skal der en stor Madpose.

En vigtig Sag drives bedst med Mag.

Mager Myg stikker mest.

Mager Lus bider værst.

Det er ikke godt at dele med den mægtige; thi gærne vil den
raade, som Magten har.

Man skal fire for Magten, sad den end i en Kattehale.

Naar en Mand faar noget at sige, er det først, man lærer
ham at kende.

Man skal enten være Mand eller Mus.

Der er ingen Fisk uden Ben og ingen Mand uden Mén.

Gud ske Lov for mange Hænder, for de gør rask Arbejde,
men Pokker komme efter mange Tænder, for de æder
det op.

Mange vil ælte, før Melet er malet.

Brok ikke mere sammen, end du selv kan søbe af.

Den, der bruger mest, lever ikke altid bedst.

Dagligt Haandværk gør kyndig Mester.

Mistanke er en skadelig Mand, mener, at alle er ligesom han.

Godt Mod er godt Væрге.

Modet gør mere ædel end Blodet.

Sjelden er en Mands Moder Sønnekone god.

Enhver Modgang er ikke Ulykke.

Man skal nok tænke paa, men ikke sørge for den Dag i Morgen.

Den, som synger om Morgenens, kommer tit til at græde inden
Aftenen.

Min Mund er i mit Brød, den skal sige, hvad jeg vil.

Hun er gode Venner med sin Mund, hun kan faa den til at
sige, hvad det skal være.

Hvis du var lige saa stærk i Hænderne, som du er i Munden,
var der ingen, der kunde staa sig for dig.

Sladderhankens Mund maa være glad, naar han sover, saa
hviler den.

Det var manges Gang heldigt, om man bandt for Munden
som for Pungen.

Bedre er Nabo nær end Broder langt borte.

Naar din Nabo er i Fare, vær da snild og tag dig i Vare.

Naar din Nabos Væg mon brænde, er dig Skade nær i Hænde.

At have en Nabo god og fin er tit bedre end Guld i Skrin.

Der skal gode Fingre til at rykke gammelt Nag op med Rode.

Man træder gærne den paa Nakken, der bukker for dybt
(Løgstørgnen).

Vil du vide, hvor stor en Nar nogen er, saa ros ham.

En Nar har ikke nødig at bære Bjælder, han skal nok lade
sig høre alligevel.

Som en Ugle mellem Krager er en Nar mellem andre Folk.
 Et nyt Nav drikker mere Tjære end to gamle.
 Naar noget kommer til noget, bliver det til noget.
 Man kan hjælpe sig med noget, men ikke med intet.
 Lægger du Æg i Nælder, maa du selv tage dem ud.
 Har du din Næse allevegne, faar du den let i Klemme.
 Næsvis Kniv er altid først i Smørret.
 Nød retter sig ikke efter Loven, men efter Folk.
 Det nytter ikke at være bly, naar Nøden tvinger en til at tale.
 Nøjsomhed er Rigdom nok.
 Det man kan naa med Hænderne, behøver man ikke en
 Stige til.
 Er Naalen end lille, den stikker dog, saa det gør ondt.

Der er et »Om« ved det meste her i Verden.
 Den bedste Omgang er med dem, i hvis Selskab man bliver
 bedre.
 En god Omvej er ingen Afvej.
 Ondt er det at skulle støtte sig til en brækket Kæp.
 Hvem der ikke kan taale ondt, kan heller ikke taale godt.
 Man behøver ingen Skolemester for at lære ondt.
 Det onde er hurtigt gjort, men sent bødet.
 Den behøver ikke at haste, som bringer ondt Budskab, han
 kommer tidlig nok.
 Ond Dag og god Dag er lige lange, naar de er henne, men
 de er ikke lige let at faa til Ende.
 Er den ond, der giver et ondt Raad, er den værre, som
 følger det.
 Et ondt Menneske er ligesaa bange for Lyset, som Fanden
 for Korset.
 Der skal ondt til ondt, om godt skal blive.
 For gode Ord faar man det, man mister for onde.
 Store Ord alene kan ikke binde en Mand.
 Som Blomst uden Frugt er Ord uden Daad.
 Den bliver sent rig, som kun lønnes med gode Ord.
 Stene, Urter og Ord har stor Kraft, Stenen kast' og Ordet
 sagt, er ikke længer i vor Magt.
 Ord er ej Vand, som med Svamp aftørres kan.
 Man kan sagtens sidde i Ovnen og bande Kongen.

Arbejde er Penges Moder.
 Alt Vand haster til Strand og Penge til den rige Mand.
 Er han en Tyv, er han en Fyt, har han Penge, bliver han hyt.
 Vi har Penge som Plovhjul, er de end ikke saa store, saa er
 de da ligesaa runde.
 Penge er gode Varer, for de gælder da baade Vinter og Sommer.
 Hvor Penge holdes i Ære, vil de gerne være.

Har man kun friet til Penge, varer Kærligheden ikke længe.
Pokker skulde tage en Taske for Pengenes Skyld, for bliver
Pengene borte, har man Tasken igen.

Lange Dreng og Penge skal ud af Huset for at tjene noget.
Er hun grim, er hun stram, har hun Penge, gaar hun fram.
Man finder ofte de største Perler i de mindste Skaller.

En Pige i sin Blé og en Karl med sin Le kan godt blive gift
sammen.

Se ej til en Piges favre Haar, men spørg, hvor hendes Rygte staar.
Pigehjærter og Pigehjærner er lige skrøbelige.

Naar Potten er i Stykker, bryder ingen sig om Skaarene.
Man skal tage Potten af Ilden, inden den koger over.

De ær en gue Præjst, dæ løwwer, som han lærer.

Præsteklæder og verdslige Sæder passer ikke rigtig sammen.
Præstesæk kan blive tung, men aldrig fuld.

Det er ikke alle gode Præster, der tager Offer ind.

Den er saa tør, sagde Manden om sin Pung, da den var tom.
Jo federe en gerrig Mands Pung bliver, jo magrere bliver
han selv.

Faar Gnieren først Hul paa Pungen, lukker han den helt op.
Ser du ikke op med Øjnene, kommer du til at se ned i Pungen.
Hvor Pungen gaber, der ryger Køkkenet.

Den Pung er tung at bære, som gemmer fremmedes Penge.
Jeg vil hellere have rent Brød i min Pose end skident Guld
i min Pung.

Træd kun rask paa Jorden, den taaler det nok.

Den skal have rene Fingre, en andens Næse vil snyde.

Der er nok, der vil sætte mig i Rette; men der er faa, der
vil hjælpe mig til Rette.

Den stærke har Retten i Haanden, den rige har den i Pungen.
Gunst og Gave faar Retten til at rave.

Man skal ikke gøre som andre, men hvad Ret er.

En bette Krom med Ret æ bæjer end en stuer Slomp mæ Træt.
Lykken kan man sove sig til, men sin Ret skal man tage
Vare paa.

Megen Rigdom mange Sorger.

Rigdom bliver ofte lastet, men aldrig forkastet.

Rig Kvinde og fed Hest fanger snart Mod.

Alle Naboerne er Fætre til den rige Mand, men den fattige
kendes ej af sin egen Broder.

Rigmands Døtre og Fattigmands Penge bliver ikke hjemme
længe.

Rige Folks Døtre og fattige Folks Kalve bliver snart store.

Rig Mands Trang varer ej længe.

Har du ikke en Skilling lige saa kær som en Daler, bliver
du aldrig rig.

Altid spørger man, hvor rig en Mand er, men sjelden, hvor god han er.

Der skal intet stort Ris til at faa en bar Ende til at bløde. Det er en Ros at blive rost af den, som ogsaa tør laste.

Hvis du vil rose en, saa ros ham saaledes, at du ogsaa kan laste, og last saaledes, at du ogsaa kan rose.

Man skal ikke rose Dagen, før Aftenen kommer.

Ros et æ Fisk, far do haar en o æ Disk.

Mens Rosen blomstrer bedst, sidder Ormen og gnaver i Roden.

Nær æ Pro'p kommer aa æ Fla'sk, ry'ger (lugter) man, hva der ær i en.

Rygtet ofte lyver, men siger ofte sandt.

Rygtet standser ikke i første Hus, ikke engang i næste By.

Naar man rækker sig, faar man se, hvor lang Dynen er.

Naar man kan fange Ræven, er Hundene gjerne borte.

Gør vel, saa spørges det mindst, jo bedre Ild, jo mindre Røg.

Enhver ved Raad uden den, der i Vaade staar.

Raad er ikke bedre end Uraad, uden det kommer i Tide.

I Nød hjælper Raad og Daad, ej Graad.

Man har altid fuldt op af Raad, naar man ingen behøver.

Ringe Mands Raad skal ingen foragte.

Gode Raad raadner ikke, naar de kommer tørre i Hus.

Som Regn, naar Kornet er høstet, er Raad efter gjort Gerning.

Efter at man har gjort det ilde, kommer Raad forsilde.

Mangen en mener, han er i Sadlen, før han har Foden i Stigbøjlen.

Sagte Vind fører ogsaa Skib i Havn.

Man kan sagtens lægge Ris til, naar en anden vil lægge Bagdel.

Man kan sagtens svømme, naar en anden holder Hovedet oppe.

Ofte kan man undgaa Straffen, men ikke en ond Samvittighed.

Har en Mand en god Samvittighed, er der intet, der kan sætte ham i Knæ.

Man faar ofte det tungt paa sin Ryg, man tog let paa sin Samvittighed.

Hvem der vil sige Sanden, maa vente sig Buler i Panden.

Sandhed er mange for kostbar til at gaa med til dagligt Brug.

Sandheden søger ikke efter mørke Kroge.

Den behøver ej at lede efter Ord, der altid siger Sandhed.

Sandhed og Bondehund er ilde lidt paa store Steder.

Med sanddru Mund, tro Hænder og kyske Lemmer kan man komme hele Verden igennem.

Man savner først et Gode, naar det er borte.

Hvem der kaster sig selv under Bænken, ham lader de andre nok blive der.

Hvem der gør sig selv til Æsel, ham vil hver Mand ride.
 Kan du ikke vogte dig selv, skal du ikke give dig til at være
 Vogter for andre.

Man bliver agtet, som man agter sig selv.

Saa meget, som en Mand agter sig selv, saa meget gælder
 hans Ord.

Se paa dig selv med Sandhed og paa din Næste med Kærlighed.
 Man skal sig selv to, før man siger til en anden, han er en So.
 Ingen er sig selv nok, den ene har altid den anden behov.
 Den største Helt er den, der kan overvinde sig selv.

Vil du have dit Arbejde gjort, saa gør det selv; vil du ikke
 have det gjort, saa send en anden.

For sent er et slemt Ord, mange har angret det.

Det er for sent at jage Katten væk, naar Fløden er drukket.
 Det er for sent at kaste Surdejgen i Ovn, naar Brødet alle-
 rede er der.

Det er for silde at slaa Vand paa Asken, naar Huset er brændt.
 Man skal ikke sælge Sildene, før man har dem i Garnet.

Tit er vanskabt Sind under fagert Skind.

Han er ikke længere ved et Sind, end man kan binde en
 Hund ved en Pølse.

Der er aldrig saa stor en Skade, det bliver jo nogle til Gavn.
 Bedst at læge Skaden, inden den gaar til Marv og Ben.
 Skarn lugter værst i Solskin.

Der er aldrig saa skident et Krus, der er jo dem, der vil
 drikke deraf.

Naar Skidtet kommer paa Bænk, giver det kun Stænk.

Den Skik, som paa et Sted er brugelig, skal man holde og
 ej dadle.

Vil man ikke være en Skilling bekendt, har man aldrig en
 Daler fortjent.

Du er nok af den Slags, der vil give ud med Skeer, men tage
 ind med Skovle.

Omend der er Skyer for, skinner Vorherres Sol dog alligevel.
 Om endogsaa Stjærnerne skjules af Skyerne, beholder de dog
 deres Glans.

Galgen er gaaet af Brug, men Skælmerne har man endnu
 tilbage.

Den ska haa Neb som en Ska'ad, dær ska vær aal Folk
 te Ma'ad.

Hvor Søster Sladder slipper ind, lukker Broder Løgn intet ude.
 Af Sladder kommer altid Skade og aldrig Gavn.

Pladder og Sladder faar aldrig Ende.

Den maa være meget slikken efter Vildt, der gaar i Skoven
 og bider Snegle.

Smaa Fugle gør smaa Æg.

Smaa Folk kan ogsaa have et stort Hjerte.

Det er fornøjeligt at kunne klare Ansigter med Smaapenge.
Vil du et stort Maal, ringeagt da aldrig smaa Fjender og smaa Midler.

Det er en daarlig Smed, der er bange for Gnister.
Smiger er sød Mad, men den bekommer ikke alle lige vel.
Under smukke Klude skjules ofte fule Hude.
Den er snart snydt, som ingen Næse har.
En So bliver ikke smukkere, fordi man hænger Perler om dens Hals.

Do ær en Svin, saa æ Sov te æ Gaalt.
Det er en daarlig Soldat, der ikke haaber at blive General.
Sorg og Aar gi'r graa Haar.

Hver Sorg en Søster, en Sorg en anden slukker.
Den, som sover det røde af Solen, sover det fede af Kaalen.
Man maa hellere sove for intet end slide for intet.
Mangen dræbes af Overdaadighed, men ingen af Sparsommelighed.

Spillemand uden Strenge er som Fugl uden Vinger.
Hvem der bestiller Spillemanden, maa ogsaa selv betale for ham. (Aalborgegnen.)

Spurveføde og Hestearbejde passer daarlig sammen.
Mange maaler langt med en stakket Alen.
Hvo som kaster Stenen højt, kan den falde i Hovedet.
Kan du faa dig til at stjæle en Kalv, kan du ogsaa faa dig til at stjæle en Ko.

Naar det engang imellem regner med Vælling, har Stodderen ingen Ske.

Naar Stoddere faar Vælde, maa Stakkel det undgælde.

Der er saamænd Storke nok om de Frøer.

Store Mænd og store Huse skal ses i Frastand.

Det, der er smaat for de store, er stort for de smaa.

Langt lugter Stormands Sygdom og Fattigmands Pandekager.
(Løgstøregnen.)

Vil du ikke bides af de store, saa hold dig til de smaa.

Var de største de bedste, var de nemme at kende.

Man skal hæge den Stub, man har Ly af.

Man faar at pløje med de Stude, man har.

Den, som ikke vil svede om Sommeren, maa lære at fryse om Vinteren.

Snarest bliver man svegen af den, man tror bedst.

Faar du en god Svingersøn, faar du baade Søn og Datter, men faar du en ond Svingersøn, mister du Datteren med.

Man skal helst bruge Svøben, mens man har fat paa Skaftet.
Sygdom har man ikke nødig at skikke Bud efter, den kommer selvuden.

Sygdom kommer flyvende, men gaar krybende.

Synden kommer med Latter og gaar med Graad.

Gammel Synd gør gerne ny Skam.
 Hver Ting har sin Fejl, hvert Menneske sin Synd.
 Den værste Synder bliver tit den skrappeste Prædiker.
 Hvem der har let til at synge, mangler ikke saa let en Vise.
 Der er Forskel, enten man gør sin Sædvane til sin Lov,
 eller man gør Loven til sin Sædvane.
 Ryster man Sækken, faar man se, hvad der har været i den.
 Den som vil sælge sit Hus, lader gerne Gavlen male.
 En Sølvhammer aabner tit en Jærndør.
 Søn er Søn, til han bliver gift, Datter er Datter sit hele Liv.
 Mange sørger for et helt Brød, naar de har nok i et Stykke.
 Mange sørger baade for det, de har, og for det, de ikke har.

Menneskene har to Øren og en Mund, fordi de skal høre mere, end de taler.

Meget se og høre, men lidet tale, giver gode Dage.
 Tænk, før du taler, og overvej det nøje, men for alting snak
 ej som en Papegøje.

Der skal en stærk Tand til en haard Nød.
 Endnu har man ikke fundet det Baand, hvormed Tanken
 kan bindes.

Tiende Mand kan ogsaa have en Mening.
 Tiende Mands Ord bliver ikke ført til Tinge.
 Hør, se og ti dertil, om fredeligt du leve vil.
 Tilpas Pølse smager altid bedst.
 Tilpas Lykke og glad derhos det er det bedste Arvegods.
 Den er rig nok, hvis Næring er tilpas som Skoen til Foden,
 ikke for stor og ikke for lille.

Vil du have en god Tjener, saa tjen dig selv.
 Den bliver sjelden god Husband, som ikke var god Tjener.
 En Torn kan ikke andet end stikke.

Tosserne gør Gilde, de kloge Folk spiser Retterne.
 Tosser betaler forud, Kjæltringer aldrig, skikkelige Folk i
 rette Tid.

Det glæder en Tosse, naar hele Verden ler ad ham.
 Det er ingen Sag for de kloge, de kan sagtens redde dem,
 saalænge der er Tosser til.

Tvivler du om Troskabs Løn, tvivl aldrig om Utroskabs Straf.
 Naar Træet rykkes ved Roden, falder de ned, der sidder i
 Toppen.

Der er aldrig saa godt et Træ, det kan jo bære et ormstukkent
 Æble.

Paa et lige Træ kan der ogsaa gro en skæv Gren.
 Længe skal man slibe, inden man faar en Træøkse skarp.
 Det er ikke altid den mest trængende, man giver mest.
 Traaden er aldrig saa jævn, der kan jo løbe Kurre paa den.
 Den værste Sygdom er den paa Tungen.

Den kan træffe at faa en skidden Tunge, der vil slikke i alle Potter.

Laan ikke enhver dit Øre, som vil laane dig sin Tunge.
Man kan sagtens tvinge en til at gøre noget, men ikke til at gøre det gerne.

Daarlige Gemmer gør mange Tyve.

Hvad i Frost opbygges, det i Tø nedfalder.

Hvis man slipper Tøjlen, bliver man snart smidt af Sadlen.

Man kan ikke baade have sin Ende varm og sin Tørvestak.

Den maa villig tøve, der har noget godt i Vente.

Med Snilde og Taal naar man altid Maal.

Ofte giver den Ager mest Ukrud, der faar mest Gødning.

Naar Ulven vil æde Lammet, faar den nok et Paaskud.

Sjelden kommer Ulykke alene til By.

Den har altid Undskyldninger, der intet godt vil gøre.

Dersom den unge Mand vidste, hvad den gamle behøvede,
da lukkede han ofte bedre for Pungen.

Unge Folk og gamle Heste er gode at drive en Gaard op med.

Frostvejr og Uret faar altid en skiden Ende.

Man maa ofte lide Uret og sige Tak til.

Saar du Uret, høster du Ulykke.

Man klager altid over den Uret, man har lidt, men sjælden
over den, man selv har gjort.

Samler du uretfærdigt Gods, bereder du Armod til dine
Børn.

Usikker er, hvad man ejer i anden Mands Bryst.

Den er snart rensat, som er uskyldig.

Bær hellere Vand til at slukke end Ved til at brænde.

Hvor æ Vand blyvver stoend, dæ kommer snaar Frøer.

Gammel Vane er ikke saa snart aflagt som et Par gamle
Bukser.

Tag dig mer i Vare for den lurende end for den larmende.

Den er ingen i Vejen, der drikker om Natten og sover om
Dagen.

Næ jæn kommer aa æ Væj, kommer en aa'en i æ Støj.

Vær til Velgerning en Fugl, til Hævn en Snegl.

Man skal ikke sige andet i sin Velstand, end man vil høre
i sin Vestand.

Tit har stor Veltalenhed liden Samvittighed.

Det er ikke altid, at en veltalende kan overtale, eller at en
Læge kan helbrede.

Hvem der ikke vil lade sig minde af sin Ven, faar at straffes
af sin Uven.

Man skal ej dølgge for sin Ven det, som Uven véd.

Gamle Venner og gamle Veje skal man ej forsmaa. *

Er du selv skicket til at være Ven, vil du aldrig fattes Ven.
 Man skal omgaas sin Ven, som kunde han blive vor Fjende.
 Sin Fjende skal man omgaas med Klogskab, sin Ven med
 Forstand.

Prøv Guld i Glød og Ven i Nød.

Tag hellere haarde Ord af en Ven end søde Ord af en Fjende.
 De sødeste Venner er som den sødeste Vin, de bliver snarest sure.
 Du maa nok træde din Ven nær, men du maa ikke træde
 Tærerne af ham.

Redt Regnskab holder længst Venskab.

Lige Magt gir bedst Venskab (Aalborgegnen).

Har du sagt, hvad du vil, skal du høre, hvad du ikke vil.
 Forstandig er den, som ikke vil alt det, han maa.

Hvem der ikke vil, naar han kan, kan ikke, naar han vil.

Maa hver gøre som han vil, gør han, som han er til.

Efter Regn gror Græs, men efter Vin gror Vaas.

Lugter et Raad af Vin eller Øl, bliver Udgangen ej altid god.
 Naar man drikker Vand, beholder man sin Forstand, naar
 man drikker Vin, bliver man et Svin.

Den Vind, der fører nogle i Havn, blæser andre paa Grund.

Det er ikke godt at sejle uden Vind og slibe uden Vand.

Man skal sejle, naar Vinden blæser, Børen bier efter ingen.

En Vind er aldrig saa slem, den blæser jo noget godt med sig.

Hvor der ingen Ting er at vinde, skal man heller ingen
 Ting vove.

Man finder ofte Visdom under en pjaltet Kofte.

Vil du leve længer end Vorherre vil, maa du holde din
 egen Kost.

»Nu er det godt, nu kan jeg nok selv,« sagde Sømanden, han
 havde bedet til Vorherre, saalænge Faren stod paa.

Da Vorherre gjor æ Bibbel, gjor Fanden æ Kvot.

Smækker Fanden en Dør i, lukker Vorherre ti op.

Vorherre tager ofte den ene Skalk og straffer den anden med.

Vorherre føller æ Mav, fa'er han føller æ Øvn (Øjnene).

Hellere maa man gaa til Søs i Storm end begynde sin Ger-
 ning i Vrede.

Hvor Vreden gør blind, der gror Sandheden bort.

Hvem der vredes og ej har Magt, véd ej, at han er en Nar.

Straf ej i Harme og skriv ej i Vrede (Himmerland).

Naar du dræber din Vrede, overvinder du din Fjende.

Ingen sørge for Vuggen, før Barnet er født.

Hver véd hvor hans Vugge stod, men ingen, hvor hans Grav
 bliver.

Den Væv du der har vævet, bliver aldrig til Klæde.

Som Æblet smager af Træet, smager Alderdommen af Ung-
 dommen.

Kan du ikke æde dig mæt, kan du langt mindre slikke dig mæt.
 Det som den ædru har i Hjertet, har den drukne i Munden.
 Som man ældes, saa spages man.

Forvar din Kjole, mens den er ny, og din Ære, mens den er ung.

Ærlighed kan sagtens vare længe, fordi den bliver saa lidt brugt.

Det ene Æsel skælder det andet ud for Langøre.

Meget nyt kan man øde, om man ej vil det gamle bøde.
 Hvad man øder om Søndagen, det maa man savne om Søndagene.

Naar Øllet synker i Maven, flyder Ordene paa Tungen.
 Naar Øllet gaar af Kanden, gaar Forstanden af Panden.
 Sandhed og Daarskab sidder begge i Øltønden.

Af mange Aar kan man lære mere end af mange Bøger.

SKÆMTESPROG

Man skal stege Aal, som man leder Fruer i By, men Sild, som man jager Skøger af By.

Do ska gnaw læng o mi Baag (Bag) far do no'er mi Hja't (før du naar mit Hjærte).

Den er daarlig skikket til Bager, hvis Hoved er af Smør.
 Du maa tro mig paa mit Ord, for jeg bander Fanden ta' mig aldrig, sagde Manden.

Stop! saa æ Dejn, han vil haa saa Amen.

Hær er æ nok den bette, saa æ Dejn, han vill lær æ Præjst.
 Du er en stor Dreng, du kan passe din Moders Træsko.

Det er saamænd gammelt, sagde Drengen om Snavset paa sin Skjorte.

Hvem der nu blot laa ned, sagde Drengen, han sad paa Sengekanten.

Der skal Tid til alt, sagde Drengen, han sov for længe om Morgenen.

Jeg skal nok naa den, sagde Drengen, han sprang i Vandet efter Maanen.

Se, hvor det Skidt kan skabe sig, sagde Drengen, hans Moder gav ham Klø.

Æ tøkkes et, dæ haster, saa æ Dreng, han sku ha Klø.

Det ka et gi, saa ka vi drik Øl, saa æ Dreng, han høe di klavve dem øvver di ku et fo Vann.

Æ trovver no, dæ maa vær en Katekismus, faa de æ hværken en Bibel heller en Salmebog, saa æ Dreng, han só en Bog.

Det er en træls Hund, sagde Drengen om Balles Lærebog.

Det er bedre end ingen Ting, sagde Drengen om Pandekagerne.

Det er godt at have et godt Redskab, sagde Drengen, han kæmmede sin Moders Haar med en Møggreb.

Det er endda skønt at kunne betale tilbage, sagde Drengen, han pryglede sin Moder.

Faa møj æ faa møj, saa æ Dreng, han fæk Klø baade hjem og i æ Skuel.

De æ gue nok aa væ betro'vved, saa æ Dævvel, han fæk jæn o æ Kjæft.

Det er ondt at tjene »æ Dævvel« og endda lide ondt til.

De gaar gaat no, a'alteng ær i si Es, aa æ Hund ær i æ Dovvergryd.

Fanden plager somme, sagde Drengen, han mente sin Moder. Dyden sidder i Midten, sagde Fanden, han sad mellem sin Moder og sin Oldemoder.

Det skal altid gaa udover de fromme, sagde Fanden, han rev sin Næse paa et Søm.

Do trovver nok, te æ ær fjolled, faa de do et æ rigtig i æ Hued.

Han er ikke Forkarl, uden han kommer »te æ Bord«.

En ka aaller næmmer faasnak (forsnakke) sæ end mæ æ Mund.

Du behøver ikke at takke Vorherre for en god Forstand, du har aldrig haft nogen.

Man kan lettere fortale sig end foræde sig i et tomt Fad.

Jeg kunde sagtens have været gift, hvis nogen vilde haft mig.

Det er gamle Sager, sagde Karlen, han gifted sig med en gammel Enke.

Det er en underlig Verden, vi lever i, sagde Greven, han var bleven Vægter.

Do æ lisaa nudens som æ Smeds Gris, den vil et e'd Hy. (Du er ligesaa kræsen som Smedens Gris, den vil ikke æde Hø).

Alting forandrer sig uden den vide Ende paa Hosen, den vender altid øverst.

Det er med ham som med Hoste, han er allevegne.
Gud give, det dog vilde blive rundt, sagde Hjulmanden, han var ved at lave et Hjul.

Han har saa travlt som en Hund, der har to Gryder at slikke.
Do ska et si saa høvt, faa de æ fræ æ Joor, do ska ha æ Fø'e.
Den Vej ska vi aal, saa æ Mann, de hængt' ham.

Slemst var det med Manden, der havde hængt sig, men værre var det med hans Lue, der blev borte.

Du har det nok paa Haandelaget ligesom Lommetyvene og Jordemødrene.

Du løber som en gal Ilder i Tordenvejr.

Dær æ no'j aa la'ab o, saa æ Kat, han drak o æ Kjæll (Brønden).

Aah, æ de et aant, æ trove æ Kat haa faat æ Ha'al i Klæ'm ve æ Daer.

Du gaar nok i Tanker ligesom Ma Lases Kat, den skulde tage Rotter, men saa tog den Kyllinger.

Jeg holder mig til Venstre, sagde den kavha'ane (den kejt-haandede) Mand.

Knejs Kjæsten! der er Bejlere i æ By.

Du har ellers et knøvt Ansigt, naar du var af med den Næse.
Han har lært meget, han er lige saa fuld af Latin som Ko af Korender (Nibeegnen).

Det har jeg paa Fornemmelsen, sagde Konen, hun fangede Lopper i sine Hosser.

Jeg er lige glad, om ogsaa Rugen stiger, sagde Konen, for jeg køber mit Brød.

De er et møj bette Folk, men det er grov godt, saa æ Kuen, hon ga hver a si Folk en hal Aa'enneb (Andenæb).

De ku endda bløvven møj vaer, han ku ha brækked baade Arm aa Bien, saa æ Kuen om hen'er Man, han haa brækked æ Hals.

Det var endda godt, de et var æ Kow, sagde Konen, hendes Mand var død.

Lad mig nu raade, mens der er noget, sagde Konen, naar der ikke er mere, maa du raade.

Nu er mit Jern i Ilden, sagde Konen, Manden havde gjort sig gal, men var bleven god igen.

Lad det koste, hvad det koste vil, jeg vil have min Vilje, sagde Konen.

De æ saamænn godt aalt de Guj gi'r uden en u'en Ku'en.

Hun er skam god nok, blot det onde var pillet af hende.

Hver haa si Tøk, æ tøkkes no mi Ku'en æ den pænnest.

Æ ær rej, han ska et dø desva'er, han kommer sæ nok, Gu bæjer et.

Giv dig nu tilfreds, det gaar saamænd nok over igen, sagde
Konen til sin Mand, han havde brækket sit Ben.

Det gaar ud og ind ligesom Kærlingens Tænder.

Vand er Vand, sagde Kærlingen, hun vadskede sit Linned i
Rendestenen.

Det er med dig ligesom med Kærlingen, hun troede ikke, hun
var tandløs, fordi hun kunde tygge Melgrød.

Morgenstund har Guld i Mund, sagde Kærlingen, hun løb
med sin sidste Dyne og vilde sælge den for Brændevin.

Æ sæjer, aa æ sæjer engen Teng, saa æ Kjælling, hon haa
saa a'alt de hon ve'est.

Hvor æ Dævvel et siel ka kom, dær sener han en gal Kjælling.
Det er skam ikke ene Spøg, naar en gammel Kjærling be-
gynder at danse.

Du ser lige saa klog ud som et svedent Lammehoved.

Blot det kan gaa godt, er det mig lige meget, hvordan det
gaar.

Det fylder ikke mere end en Loppe i en tom Lade.

Hun er saa mager, at hun ikke engang kan pudse et Lys
med Fingrene, uden at der gaar Ild i dem.

Hvo æ den Baar da lig etter si sali Faar, han bryder sæ
engen Kjællingsladder om, nær han sedder ve hans Mad.

Det sker nok, om ikke før, saa naar der gaar Maddiker i
Saltet.

Man kan da heller ikke huske alting, sagde Manden, han
havde glemt at saa Byg.

Bi no let bette Bi, saa æ Mand te hans Bi.

Han bliver saamænd aldrig til Menneske mere, sagde Manden
om sin syge Gris.

Det er Mængden, der skal gøre det, sagde Manden, han tabte
en Skilling paa Snesen.

Det var minsæl stærk, sagde Manden, han fik Sennop i Stedet
for Grød.

Det skærper Hjærnen at faa noget at drikke, sagde Manden,
han faldt ned ad Trappen paa Hovedet.

De go'r li op, saa æ Mann, han laa o æ Rø'g aa brække sæ.
Jeg maa se mig lidt om i Byen, sagde Manden, Politiet trak
med ham ned ad Gaden.

Den første Dag var den bedste, sagde Manden om sin onde Kone.

Man kan ikke altid faa det bedste, sagde Manden om sin Kone.

At holde Bryllup er grumme let, at holde Hus bagefter er
ikke saa let, sagde Manden, der havde en ødsel Kone.

Do ku misæl lisaa gaat haa kommen mæ tov, for æ Daa
(Dagen) er jo tuvær hen ilival, saa æ Mann, hvis Kuen
ha gjov Bassel.

Den Kærlighed er noget skidt, sagde Manden, da jeg blev gift, havde jeg saa megen Kærlighed til min Kone, at jeg gerne kunde have spist hende, Aaret efter fortrød jeg, at jeg ikke gjorde det.

Det gaar til et Hold, sagde Manden, han aad sin Kones Davre. De gjør et nøj, de kommer i jæn Pues, saa han, æ Mann, han oed sin Kuens Davver.

Naar Hønen vil for Hanen gale, og Konen vil for Manden tale, Hønen straks paa Spiddet jag, og Konen giv et godt Mundslag.

Tiden skal gaa med noget, sagde Manden, han bankede sin Kone.

Se saa! nu er det til en Side, sagde Manden, han bankede sin Kone om Morgen.

Plasir æ de bejst, bette Muer, saa æ Mann, han ba'anked si Kuen.

Det ær da Fanden te Spel, nær æ Mann ska gjør, hva æ Kuen hon vel.

Det er Øvelsen, der gør Mesteren, sagde Manden, han smed sin Kone ud ad Vinduet for at lære hende at flyve.

Det er skam ikke min Skyld, sagde Manden, hans Kone laa i Barselseng.

Li saaent va æ just, vi sku snak, saa æ Mann, di snakke ham ætter æ Mund.

I Aar er der saamænd god Grøde alle Steder, sagde Manden, han satte sin Ko op paa Taget.

Jeg ønsker Fred, sagde Manden, han smed sin Nabo under Bordet.

Det skal alligevel smage af noget, sagde Manden, han dypede sin Spegesild i Salt.

Det gaar saa jævnt, sagde Manden, han kørte med Hovedet over Vandet.

De goer hejse villig, saa æ Mann, æ Tyr var ætter ham.

Nu er vi over det værste, sagde Manden, Vognen kørte over hans Ben.

Svup, sagde Maren Lavstes, hun hug sin Næse i Melgrøden. Æ haar et saaent i søn'er Si a mi Maw (i den søndre Side af Maven), sagde Manden, Lægen spurgte, hvor det gjorde ondt.

Han har ikke mere Hold paa sin Mund end spædt Barn paa sin Bag.

Han kommer sig som mullent Brød i Varme. (Aalborgegnen.) Kan I ikke lade den tolde, der skal tolde, sagde Mølleren, da Konen, Svenden og Drengen havde toldet før ham.

Hver Ting skal være paa sit Sted og Natpotten i Skabet. Han er saa nøgen, man kan sigte Mel igennem ham.

Han har Penge nok i Kisten, men Fanden har Nøglen til den, sagde Konen om sin gerrige Mand.

Skjidt mæ æ Pues, nær æ Pæng ær aa end.

Det ved den søde Gud, jeg har Viljen, sagde Pigen, hun var ikke blevet forlovet.

Hves hon vel, aa æ ku blyv bete'nt (betænkt), kunde der gerne blive et Par af os to.

Den Vej skal vi alle, sagde Pigen, hendes Veninde var blevet gift, men selv blev hun det ikke.

Gid jeg var godt gift, sagde Pigen, for nu har jeg faaet Kærlighed nok.

Det skal da prøves, sagde Pigen, hun skulde giftes.

De va da et faa tille, saa æ Pig, hun gjor Ba'sel æ Daa etter æ Brøllop.

Nu har jeg rigtignok faaet Hævn over min Fader, den han tvang mig til, han banker mig.

De æ bæjer aa gjyvt sæ mæ en Pig i hener baar Særk, end mæ en Enk mæ aal hener Rengelværk.

De gier da nøj Krom Læ, saa æ Præjst, han haad faat hans Hus lægtet.

Saligt er det at give hellere end at tage, sagde Præsten, han gav Degnen en »Kjæbop« (Lussing).

Nu kommer vi til det vigtigste, sagde Præsten, og saa gik han i Staa.

Det var sandelig to for mange, sagde Præsten, de fortalte ham, Pigen havde faaet Tvillinger.

Det var endda heldigt, sagde Manden, han væltede Præsten. (Han mente, det var heldigt, der ingen Skade skete.)

Aah, Jøsses da, om Faaladdels Faar, sagde Manden, han var kommen til at ligge paa højre Side af Præsten, da de væltede.

Hun er ligesaa pæn som et nygjort Æg.

Du snakker som en Pøls, der ær oben i bægge Ener.

Hun er saa ond som en Rotte i en sur Ost.

Her i Verden gaar det op og ned, sagde Ræven, han sad paa Brøndvippen.

Han ka sajt, han æ føj mæ en Skjælling i hans Mund aa en Tvebak i hans E'nd.

Gaar man i Seng med Hønsene og staar op med Svinene, kan man nok faa udsovet.

Ja saamænd er der Sjøv ved at leve, men der er ogsaa Bekostning.

Der er Forskel paa Skarn og Æggekage, er de end ens bløde, er de ikke ens søde.

Du har nok en Ske, du skulde have vadsket, hvis der bare var nogen, der vilde bære Vand til dig.

Man kan jo tage fejl, sagde Skibsdrengen, han kom Rom
paa Thepotten i Stedet for Vand.
No ær æ Skjidt grovve øvver æ Skammel,¹⁾ no ska der sko
fæjes, Maren.
Du skulter dig som en Skrædder for en Skilling.
Nu faldt der noget ned, sagde Skrædderen, han trillede under
Bordet.
Alt med Maade, sagde Skrædderen, han bankede sin Kone
med sit Alenmaal.
En sløv Saks gør en skævmundet Skrædder, er den skarp,
bliver det ikke bedre.
Ja, fresk Mud æ no saa møj en gue Teng, saa æ Skrædder,
han slovves mæ en Lop.
Nu er det paa det højeste, sagde Skrædderen, der krøb en
Lus paa hans Hat.
Han haar et i æ Hue, lisom æ Skrædder haar æ Lus.
Hu hej! Galop, sagde Skrædderen, han red paa sin So.
Det ene er som det andet, sagde Skrædderen, han saa paa
sine Ben, de var skæve begge to.
Vanen gør det, sagde Skrædderen, han stjal en Lap af sine
egne Bukser.
Det er nu engang min Bestilling at gøre Knuder, sagde Skræd-
deren, han stod for Retten.
Det løber op, sagde Skrædderen, han syede for hele Sognet.
Hvad der skal til, det skal til, sagde Skrædderen, han solgte
sine Bukser og købte en Paryk.
De va jæn, saa æ Trold, han løb mæ æ Skrædder.
Nu skal det nok være, sagde den skurvede, han saa paa
Luden.
Han sidder ligesaa godt ved det som en Lus i et skurvet Hoved.
Min Faders Blod er i mig, sagde Skyumboeren (Skyum —
en Landsby i Thy) han slog i Møddingen med sin knyt-
tede Næve.
Naa! slag nu ikke mere, end du har Salt til.
Var det ikke for Smagens Skyld, kunde man lige saa godt
drikke Vand som Vin.
Der bliver vel nok den, som vil gøre det Smør rent.
Det gaar udenfor min Mund som brej (smeltet) Smør.
Det er godt at faa noget, sagde Spillemanden, han fik et
Ørefigen.
Do æ nok stærk, men de æ da aa ryg te (ryg = lugte).

Vesten for Thy er der hverken Land eller By.
Skuld æ siel e'ed de re'ngest aa gi æ Kjømann de bæ'jst,
maatt æ jo væ'r en Nar, saa æ Thybo i gammel Dav.
Di haar æ faa dem siel lisom dæm østen for Tisted.

¹⁾ Skamlen kaldes den foran Bordet staaende løse Bænk.

Man kan altid slaa af, sagde Tiggeren, han bad om en Mark.
Do ga'aber som en Tosk, æ Vaand æ ræn fræ.

Du glor som en Tudse i Tordenvejr.

Du maaber som en spiddet Tudse.

De er en majte Kaal, han ær lisaa bred mell æ Skaalder som
en Tu's imell si Øvn.

Nu begynder vi forfra, sagde Tyven, han stjal Nytaarsmorgen.
Gør nu ingen Knuder, sagde Tyven, han skulde hænges, og
de knyttede Rebet om hans Hals.

Nu kommer jeg, sagde Tækkeren, han faldt ned af Huset
(Aalborgegnen).

Den der falder ned mellem Hestene, er ikke tabt bag af en Vogn.
Æ vælt med al Verdens Villing (Vælling) væjsten Vesløs Vejrmøl.

Han er en dygtig Karl, han kan æde for to og staa i Vejen
for tre.

Det forslaar ligesaa meget som en Ært i en Bjørnerumpe.

OM VEJR OG LANDBRUG

Aften rød og Morgen hvid gør os Dagen favr og blid.

Nær æ Fowl hør op aa søng, hør æ Græs op aa grov.

Kommer Juledag i Ny, Aaring god den før til By.

En lille Ring om Maanen stor Forandring i Vejret.

Marts-Græs kommer et i Stak.

St. Poulsdag (d. 25. Jan.) skal der være Solskin saa længe,
at St. Poul kan sadle sin Hest, hvis Aaret skal blive godt.

Naar Ravne slaas, faar man Blæst, den lægger sig gærne med
Regn fra Sydvest.

Mandags Regn er Ugens Regn, Søndags Regn er Dags Regn.

Maj Maanedes Regn er mere værd end Kongens Krone.

Rugen kan lettere drukne end fryse ihjel.

Naar Rugen ved Pinsetid kan skjule en Krage, bliver den god
i det Aar.

Viben kommer og Storken kommer, men det er ikke Sommer,
før Kukmand kommer.

Paa St. Jørgensdag er hvert Græsstraa ligesaa god som et
Havrekorn.

En vaad Udsæd giver en daarlig Høst.

Man skal se den første Vippe af Vintersæden, naar man
saar den sidste Skæppe af Vaarsæden.

OPFORDRING

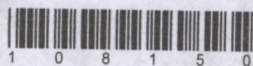
I det foreningen »Danmarks Folkeminder« udsender dette lille udvalg af ordsprog fra en enkelt egn, vil den tillige bede mindernes venner rundt omkring at lægge mærke til, *hvad* der endnu er i levende brug på hver enkelt egn af den gamle, rigt vekslende ordsprogsskat. Den beder, at man mærker sig, om det enkelte ordsprog lyder i folkemålsform eller i bogsprog (og at nedskrive det som det siges), om ordsproget dær er velkendt eller sjældent, og hvad slags folk man hører det af.

I Finland, hvor al folkeoverlevering trives i stort omfang, og dens livsløb nøje efterspores af mange, både forskere og menigmand, er man begyndt en stor indsamling af landets ordsprog, således at hvert sogn udfrittes af en dærboende mand, — så at hvert eneste ordsprogs udbredelse og veje kan klarlægges. Flere af »Danmarks Folkeminder«s venner er begyndt på lignende samlinger; jævnsides med lærer Ditlevsen i Ty kan vi nævne fh. gårdejer Jens Terkilsens righoldige samling fra Tørringegnen i Østjylland; og får vi dem ikke i så stort tal, håber vi de ved fylden og nøjagtigheden i deres optegnelser skal opveje denne mangel.

Optegnelsen af, hvad der høres, bør være fuldstændig (enten man siden kan trykke det hele eller et udvalg); også ordsprog, der lyder plat eller uhøvisk i nogles ører, bør medtages til opbevaring. En af vore medarbeidere har sat sig som mål at opgive, hvad af den art, der i hans hjemstavn blev sagt åbenbart, og hvad der kun blev sagt sagte eller overfor visse tilhørere. Endnu væsentligere vil det i regelen være at skelne mellem, hvad der bruges i daglig tale, og hvad i offentlig foredrag, hvad på tryk, — og enhver anden oplysning om ordsprogets brugere, ikke mindst en skildring af de personer (mænd eller kvinder), som man har kendt som de rigeste brugere af ordsprog. Heller ikke skal man glemme små bemærkninger, hvormed den enkelte person ofte ledsager sine ordsprog (»Ett sting sparer tid, — sådan sagde min mor altid«).

Det vil være nemmest at skrive hvert ordsprog (med alle tilhørende oplysninger) på sin seddel. Papir dertil fås ved henvendelse til Dansk Folkemindesamling, København.

DIS-Danmark

1 0 8 1 5 0

